

Työpaperi 8/2022

Avustajakoira liikuntarajoitteisen henkilön apuna

Selvitys avustajakoiran tehtävistä, hyödyistä sekä avustajakoiratoiminnan järjestämisen nykytilasta

Marika Korhonen

Tämä työpaperi kokoaa yhteen tutkimustietoa liikuntarajoitteiselle henkilölle koulutetun avustajakoiran tehtävistä ja hyödyistä. Lisäksi työpaperissa kuvataan avustajakoiratoiminnan järjestämisen nykytilaa Suomessa sekä toiminnan kansainvälisiä järjestämistapoja. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksella tehty selvitys on toteutettu Sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannosta.

Lukijalle

Tämän selvityksen tavoitteena on tuoda ajantasaista tietoa liikuntarajoitteiselle henkilölle koulutetun avustajakoiran merkityksestä sekä avustajakoira järjestelmän nykytilasta. Selvityksessä tarkastellaan avustajakoiran tehtäviä ja hyötyjä aikaisempiin aiheesta tehtyihin tutkimuksiin ja selvityksiin perustuen. Tarkasteltu tutkimusaineisto koostuu pääosin kansainvälisistä tutkimusartikkeleista ja aineisto kerättiin tietokantahakujen avulla syksyllä 2021. Selvityksessä kuvataan lisäksi avustajakoira toiminnan järjestämistä Suomessa ja kansainvälisesti. Selvityksen toteutus käynnistyi sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannosta.

Selvityksen suunnitteluun ja toteutukseen osallistui Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) Vammaisuus yhteiskunnassa -tiimistä johtava asiantuntija Päivi Nurmi-Koikkalainen sekä lakimies Maija Voutilainen. Tietokantahaut toteutti THL:n informaattikko Pia Pörfors. Selvityksen kommentointiin osallistui sosiaali- ja terveysministeriön erityisasiantuntija Anne Kanto-Ronkanen.

Tiivistelmä

Marika Korhonen. Avustajakoira liikuntarajoitteen henkilön apuna – Selvitys avustajakoiran tehtävistä, hyödyistä sekä avustajakoira-toiminnan järjestämisen nykytilasta. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Työpäpaperi 8/2022. 34 sivua. Helsinki 2022. ISBN 978-952-343-828-6 (verkkajulkaisu)

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön (STM) ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) välisen sopimuksen mukaisesti THL on toteuttanut selvityksen, joka kokoaa yhteen ajantasaisen tiedon avustajakoiran tehtävistä, tutkituista hyödyistä sekä avustajakoira-järjestelmän nykytilasta.

Selvitystä varten tehtiin laaja tietokantahaku hyödyntämällä seitsemää eri tietokantaa. Haku kohdennettiin vuonna 2000 ja sen jälkeen julkaistuihin englanninkielisiin julkaisuihin. Hakutuloksena saatiin 529 artikkelia, joista selvitykseen valikoitui mukaan 25 kansainvälistä julkaisua sisältäen laadullisia ja määrällisiä tutkimuksia sekä systemaattisia tutkimuskatsauksia. Tietokantahaun lisäksi tutkimusaineistoon sisällytettiin yksi suomalainen ja yksi ruotsalainen aiheesta tehty tutkimus. Tietoa selvitykseen kerättiin myös aikaisemmista suomalaisista ja kansainvälisistä selvityksistä, avustajakoira-toimintojen verkkosivuilta sekä toiminnan nykyisiltä järjestämistahoilta (Invalidiliitto ja Avustajakoira-Assistenttiryhmä).

Avustajakoira on fyysisesti toimintarajoitteen henkilön yksilöllisiin tarpeisiin koulutettu apuväline, jonka tarkoituksena on tukea henkilön itsenäistä selviytymistä useissa erilaisissa arjen toiminnoissa. Selvitykseen kerätyn aineiston perusteella avustajakoiran tavallisimmat tehtävät ovat pääosin samanlaisia eri maissa. Avustajakoira avustaa usein käyttäjänsä esimerkiksi tavaroiden nostamisessa, hakemisessa ja kantamisessa, ovien avaamisessa ja sulkemisessa, vaatteiden riisumisessa, kotitöissä sekä liikkumisessa. Liikkumiseen liittyvissä tehtävissä koiran on mainittu antavan tukea muun muassa kävelyyn ja tasapainon ylläpitämiseen, manuaalipyörätuolilla liikkumiseen sekä kaatumisen jälkeen ylös nousemiseen.

Avustajakoiran hyödyt tutkimusten mukaan liittyvät useimmiten käyttäjän toimintakyvyn sekä hyvinvoinnin edistämiseen. Fyysisen toimintakyvyn osalta avustajakoiran on raportoitu edistävän käyttäjän erilaisista päivittäisistä toiminnoista suoriutumista, kuten esineiden nostamista, pukeutumista sekä liikkumista kotona ja kodin ulkopuolella. Lisäksi avustajakoiran on havaittu parantavan manuaalipyörätuolin käyttäjän pyörätuolilla liikkumista sekä tasamaalla että voimaa vaativissa tilanteissa. Myös käyttäjän psykososiaalisen hyvinvoinnin etenkin osallistumisen, itsenäisyyden, turvallisuuden tunteen sekä sosiaalisen kanssakäymisen osalta on raportoitu lisääntyneen avustajakoiran myötä. Tutkimusten tuloksissa on kuitenkin jonkin verran vaihtelevuutta, minkä lisäksi erilaiset tutkimusasetelmat ja -menetelmät sekä tutkimuksissa esiintyvät metodologiset heikkoudet vaikeuttavat tarkempien johtopäätösten tekemistä.

Avustajakoira-toimintaa on Suomessa vuodesta 1994 alkaen järjestetty Invalidiliiton toimesta pääosin Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön avustuskeskus STEA:n myöntämän rahoituksen turvin. Invalidiliiton mukaan järjestelmän tämänhetkinen rahoitus ei ole ollut riittävä uusien koirien hankkimiseen tarvetta vastaavasti ja toiminnan järjestämiseen on toivottu muutoksia. Järjestelmän nykyrahoitus on mahdollistanut noin 5–7 uuden koiran hankinnan vuosittain, jona on tällä hetkellä vajaa 120 avustajakoiran hakijaa ja avustajakoiraan joutuu tavallisesti odottamaan useita vuosia. Keväällä 2020 Invalidiliitto teki kantelun eduskunnan oikeusasiamiehelle siitä, että avustajakoiran ei ole katsottu olevan lääkinällisen kuntoutuksen apuväline, toisin kuin näkövammaisten opaskoira. Kanteluratkaisussa avustajakoiran luovuttamiselle sairaanhoitopiireistä ei nähty lainsäädännöllistä estettä. Avustajakoiran lääkinällisen kuntoutuksen luovutusperusteita valmistellaan tällä hetkellä osana STM:n lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteiden kehittämisen ja koordinoitumisen toimintaa.

Avainsanat: avustajakoira, avustava koira, liikuntarajoite, fyysinen toimintarajoite, avustajakoira-järjestelmä, lääkinällisen kuntoutuksen apuväline

Sammandrag

Marika Korhonen. Assistanshund för personer med fysisk funktionsnedsättning – Utredning om assistanshundens uppgifter, nyttan med assistanshund samt assistanshundverksamhetens nuläge. Institutet för hälsa och välfärd (THL). Diskussionsunderlag 8/2022. 34 sidor. Helsingfors 2022. ISBN 978-952-343-828-6 (nätpublikation)

I enlighet med ett avtal mellan Social- och hälsovårdsministeriet (SHM) och Institutet för hälsa och välfärd (THL) har THL gjort en utredning som sammanställer aktuell information om assistanshundens uppgifter, den evidensbaserade nyttan och servicehundsystemets nuläge.

För utredningen gjordes en omfattande databassökning i sju olika databaser. Sökningen gällde engelskspråkiga publikationer från år 2000 eller senare. Sökresultatet omfattade 529 artiklar av vilka 25 internationella publikationer utvaldes till utredningen, både kvalitativa och kvantitativa studier samt systematiska forskningsöversikter. Utöver databassökningen insamlades information från studier i Finland och Sverige, från tidigare finländska och internationella utredningar samt från webbplatser för assistanshundorganisationer. Informationen om aktuella frågor inom den finländska assistanshundverksamheten kompletterades med information från de nuvarande arrangörsorganisationer (Invalidförbundet och Finska Assistenthundföreningen).

En assistanshund är ett hjälpmedel som utbildats enligt de individuella behoven hos en person med fysisk funktionsnedsättning och vars syfte är att stötta denna person att klara av olika vardagssysslor på egen hand. Enligt det material som insamlades för utredningen är assistanshundens uppgifter i huvudsak liknande i olika länder. Assistanshundar uppges ofta hjälpa till exempel med att plocka upp, hämta och bära föremål, öppna och stänga dörrar, ta av kläder, sköta hushållssysslor och ge mobilitetsstöd. I mobilitetsrelaterade uppgifter har assistanshundar rapporterats bland annat att agera gästöd, hjälpa till med rullstolen och hjälpa användaren upp om han har ramlat.

Nyttan med en assistanshund är enligt studier vanligen att den förbättrar användarens funktionsförmåga samt användarens välbefinnande. Det har konstaterats att assistanshunden till exempel förbättrar användarens förmåga att röra sig med rullstol och plocka upp föremål samt har en positiv inverkan på användarens förmåga att klara av de dagliga sysslorna, delaktighet, självständighet, känsla av trygghet och sociala samvaro. Resultaten i studierna uppvisar ändå en viss variation, vartill olika forskningsupplägg och forskningsmetoder samt metodologiska svagheter i studierna gör det svårt att dra noggrannare slutsatser.

Assistanshundverksamheten i Finland har sedan 1994 organiserats av Invalidförbundet i huvudsak med finansiering beviljad av Social- och hälsoorganisationernas understödscentral STEA. Enligt Invalidförbundet har den nuvarande finansieringen inte räckt till för att tillgodose behovet av assistanshundar och det har framförts önskemål om ändringar i systemet. Våren 2020 lämnade Invalidförbundet in ett klagomål till Justitieombudsmannen om att assistanshundar för personer med fysisk funktionsnedsättning inte hade ansetts vara ett hjälpmedel för medicinsk rehabilitering, i motsats till ledarhundar för synskadade. I avgörandet ansågs det inte finnas några hinder i lagstiftningen för att sjukvårdsdistrikt överlämnar en assistanshund. Grunder för överlåtande av en assistanshund för medicinsk rehabilitering bereds för tillfället av SHM:s utvecklings- och koordineringsgrupp för grunderna för överlämnande av hjälpmedel för medicinsk rehabilitering.

Nyckelord: assistanshund, servicehund, fysisk funktionsnedsättning, rörelsenedsättning, assistanshundsystem, hjälpmedel

Abstract

Marika Korhonen. Assistance dogs helping persons with physical disabilities – Report on the tasks performed by assistance dogs, their benefits and the current state of organising assistance dog operations. Finnish Institute for Health and Welfare (THL). Discussion Paper 8/2022 34 pages. Helsinki, Finland 2022. ISBN 978-952-343-828-6 (online publication)

In accordance with the agreement between the Ministry of Social Affairs and Health and the Finnish Institute for Health and Welfare (THL), THL has carried out a study compiling up-to-date information on the tasks performed by assistance dogs, their benefits according to studies, and the current state of the assistance dog system.

An extensive database search focusing on seven different databases was carried out for the report. The search focused on English-language publications that had been published in and after the year 2000. The search produced 529 articles, of which 25 international publications including qualitative and quantitative studies and systematic literature reviews were selected for the report. In addition to the database search, information for the report was collected from studies conducted in Finland and Sweden, from earlier Finnish and international reports, and from the websites of parties involved in assistance dog operations. The information on topical matters concerning assistance dog operations in Finland was supplemented with information from the current organizers of the operations (Finnish Association of People with Physical Disabilities and Finnish Service Dog Association).

An assistance dog is an assistive device trained for the individual needs of a person with physical disabilities. The purpose of the dog is to support the person's independent coping in different daily chores and activities. Based on the data collected for the report tasks of assistance dogs are mainly similar in different countries. Assistance dogs have often been reported to help for example, in picking up, retrieving, and carrying items, opening and closing doors, getting undressed, household chores and in giving mobility support. In mobility-related tasks assistance dogs have been described to provide support for example in walking, maintaining balance, wheelchair mobility and in getting up after falling.

According to studies, the benefits of assistance dogs are mostly related to promoting the handler's functional capacity and wellbeing. For example, assistance dogs have been observed to improve the handler's performance in wheelchair mobility and picking up objects. In addition, assistance dogs have been reported to improve coping with activities of daily living and to increase user's social and community participation, independence, feelings of safety and social interaction. However, there is some variation in the results of the studies, and different research designs and methods and the methodological weaknesses occurring in the studies make it difficult to draw more specific conclusions.

In Finland, assistance dog operations have been organized by the Finnish Association of People with Physical Disabilities since 1994, mainly with funding granted by the Funding Centre for Social Welfare and Health Organizations (STEA). According to Finnish Association of People with Physical Disabilities the current funding of the operations has not been able to meet the need for assistance dogs and changes to the system have been requested. In spring 2020, the Finnish Association of People with Physical Disabilities filed a complaint with the Parliamentary Ombudsman regarding the fact that, unlike guide dogs of persons with visual impairments, assistance dogs of persons with physical disabilities were not considered to be an assistive device for medical rehabilitation. In the decision on the complaint, no legal obstacle was identified to the provision of assistance dogs by hospital districts. The grounds for providing assistance dogs for medical rehabilitation are currently being prepared as part of the Ministry of Social Affairs and Health's development and coordination group on the grounds for the provision of assistive device for medical rehabilitation.

Keywords: assistance dog, service dog, physical disability, mobility impairment, assistance dog system, assistive device

Sisällys

Lukijalle	2
Tiivistelmä.....	3
Sammandrag.....	4
Abstract	5
Sisällys	6
1 Johdanto	7
2 Selvityksen tavoitteet ja toteutus	8
3 Avustajakoira.....	9
3.1 Avustajakoiran määritelmä	9
3.2 Avustajakoiran tehtävät.....	9
4 Avustajakoiran tutkitut hyödyt	11
4.1 Fyysinen toimintakyky.....	11
4.2 Psykososiaalinen hyvinvointi.....	12
4.2.1 Sosiaalinen toimintakyky, osallistuminen ja sosiaaliset suhteet	13
4.2.2 Itsenäisyys, työ ja opiskelu.....	13
4.2.3 Psykkinen ja yleinen hyvinvointi	14
4.2.4 Elämänlaatu.....	14
4.3 Muun avun ja apuvälineiden tarve	15
4.4 Taloudelliset vaikutukset	15
5 Avustajakoirajärjestelmä	17
5.1 Toiminnan järjestäminen Suomessa.....	17
5.1.1 Rahoitus ja kustannukset.....	17
5.1.2 Avustajakoiran hakeminen.....	18
5.1.3 Avustajakoiran hankinta, luovutus ja seuranta.....	18
5.2 Kansainväliset järjestämistavat	19
6 Yhteenveto	21
Lähteet.....	23
Liite 1: Kirjallisuushaku.....	25
Liite 2: Yhteenveto tutkimuksista	31

1 Johdanto

Avustajakoiran tehtävänä on tukea fyysisesti toimintarajoitteisen henkilön itsenäistä selviytymistä avustamalla erilaisissa arjen toiminnoissa ja tehtävissä riippuen käyttäjän yksilöllisestä avuntarpeesta. Avustajakoira voi esimerkiksi nostaa ja hakea esineitä, avata ja sulkea ovia, avustaa vaatteiden riisumisessa sekä auttaa kodin askareissa tai kaupassa käynnissä (Invalidiliitto 2021). Avustajakoiralle voidaan opettaa myös muita käyttäjäkohtaisia tehtäviä, joista esimerkkeinä ovat pyörätuolin vetäminen, asennon muuttaminen pyörätuolissa tai sängyssä sekä vaikeapääsyisissä paikoissa tukeminen (Axxell Brusaby 2021). Avustajakoiran tunnistaa avustajakoiratunnuksella merkityistä liiveistä ja sillä on lainmukainen oikeus päästä käyttäjänsä kanssa erilaisiin julkisiin tiloihin, kuten ruokakaappoihin, virastoihin, sairaaloihin sekä lentokoneen matkustamoihin (Invalidiliitto 2021). Avustajakoiran käyttäjäryhmä on moninainen sisältäen useita erilaisia vamma-ryhmiä, joista esimerkkeinä ovat aivo- ja selkäydinvammat, CP-oireyhtymä ja MS-tauti (Rajala ym. 2019).

Avustajakoiratoimintaa on Suomessa järjestetty vuodesta 1994 alkaen Invalidiliiton toimesta, joka on saanut pääasiallisen rahoituksen toiminnalle Raha-automaattiyhdistykseltä, sittemmin Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskusku STEA:lta. Avustajakoira luovutetaan soveltuville hakijoille maksutta, mutta koiran ylläpitokustannukset jäävät suurilta osin avustajakoiran käyttäjän omalle vastuulle. Vaihtoehtoisesti avustajakoira tarvitseva henkilö on Suomessa voinut Avustajakoira-Assistenthund ry:n tuella kouluttaa omasta koirasta avustajakoiran tai hakea yhdistyksen omistamaa peruskoulutuksen saanutta koiraa, jonka asiakas yhdistyksen tuella kouluttaa valmiiksi avustajakoiraksi. Työssä olevia avustajakoiria on Suomessa nykyisin yhteensä noin 65 kappaletta.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos selvitti vuonna 2014 avustajakoirajärjestelmään liittyviä kehittämistarpeita ja teki kehittämissuhteet toiminnan järjestämiseksi (Sirola & Töytäri 2014). Selvityksen tuloksissa järjestöt (Invalidiliitto ja Avustajakoira-Assistenthund ry) katsoivat, ettei järjestelmän nykyinen rahoitus ole mahdollistanut uusien koirien hankkimista tarvetta vastaavasti, eikä ole riittävä toiminnan jatkuvuuden kannalta. Järjestöjen näkökulmasta järjestelmä tulisi yhdenvertaistaa näkövammaisten opaskoiratoiminnan kanssa, joka kuuluu lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineisiin. Sairaanhoidopiireille tehdyn kyselyn mukaan avustajakoira nähtiin enemmän henkilökohtaista apua korvaavana palveluna kuin lääkinälliseen kuntoutukseen soveltuvana apuvälineenä. Selvityksen perusteella ehdotettiin, että avustajakoirajärjestelmä siirrettäisiin julkisen sote-rahoituksen piiriin. Ehdotuksessa avustajakoirat luovutettaisiin vammaispalvelulain mukaan taloudellisena tukena ja avustajakoirien päätöksenteosta ja koirien luovutuksesta vastaisi yksi valtakunnallisesti keskitetty apuväline- tai toimintakykykeskus. Koiran ylläpitoon liittyvät kustannukset korvattaisiin Kelan vammaistukena (Sirola & Töytäri 2014).

Keväällä 2020 Invalidiliitto teki kantelun eduskunnan oikeusasiamiehelle siitä, että avustajakoiran ei ole katsottu kuuluvan lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineeksi, kuten opaskoirat kuuluvat. Kanteluratkaisussa apulaisoikeusasiamies katsoi avustajakoiran sopivan sosiaali- ja terveysministeriön (STM) lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineasetuksen 1 §:n määritelmään, eikä nähnyt lainsäädännöllistä estettä avustajakoiran luovuttamiselle sairaanhoidopiireistä (EOAK/1067/2019). Apulaisoikeusasiamiehen mukaan avustajakoirien myöntäminen lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä edistäisi niiden saatavuutta ja olisi osa vammaisso- pimuksen toimeenpanoa. Tällä hetkellä avustajakoiran lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineen luovutusperusteita käsitellään osana STM:n perustaman lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteiden kehittämis- ja koordinoitiryhmän toimintaa, jonka toimikausi jatkuu vuoden 2022 loppuun (STM074:00/2021).

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos sai keväällä 2021 sosiaali- ja terveysministeriöltä tehtävän koota yhteen tämänhetkisen tiedon avustajakoiran tärkeimmistä tehtävistä, tutkituista hyödyistä sekä avustajakoiratoiminnan järjestämisen nykytilasta. Selvitystä on tarkoitus hyödyntää avustajakoiran lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineen luovutusperusteiden valmisteluun liittyvässä työssä.

2 Selvityksen tavoitteet ja toteutus

Tämä selvitys on toteutettu sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannosta. Selvityksen tavoitteena on koota yhteen ajantasainen tieto liikuntarajoitteiselle henkilölle koulutetun avustajakoiran tärkeimmistä tehtävistä, tutkituista hyödyistä sekä avustajakoira-toiminnan järjestämisen nykytilasta.

Selvityksen tutkimusaineiston tiedonkeruu toteutettiin tietokantahakuina THL:n informaation toimesta syyskuussa 2021. Tietokantahauissa hyödynnettiin seitsemää eri tietokantaa: Academic Search Elite (EBSCO), Cochrane Library (Wiley), Medline (OVID), Cinahl (Ebsco), SocIndex with fulltext (Ebsco), Sociology Collection (ProQuest, sisältää ASSIA, Social Services Abstracts, Sociological Abstracts), Web of Science Core Collection. Tiedonhaku tehtiin laajasti yhdistämällä eri tavoin erilaisia avustajakoira-termejä (esimerkiksi ”service dog”, ”assistance dog”, ”assisting dog”, ”service animal”, ”assistance animal”) sekä toimintarajoitteisuuden liittyviä termejä (esimerkiksi ”disability”, ”disabilities”, ”disabled”, ”impair*”). Haku kohdistettiin vuonna 2000 ja sen jälkeen julkaistuihin englanninkielisiin julkaisuihin. Kaikki käytetyt hakutermit sekä hakustrategia on kuvattu liitteessä 1.

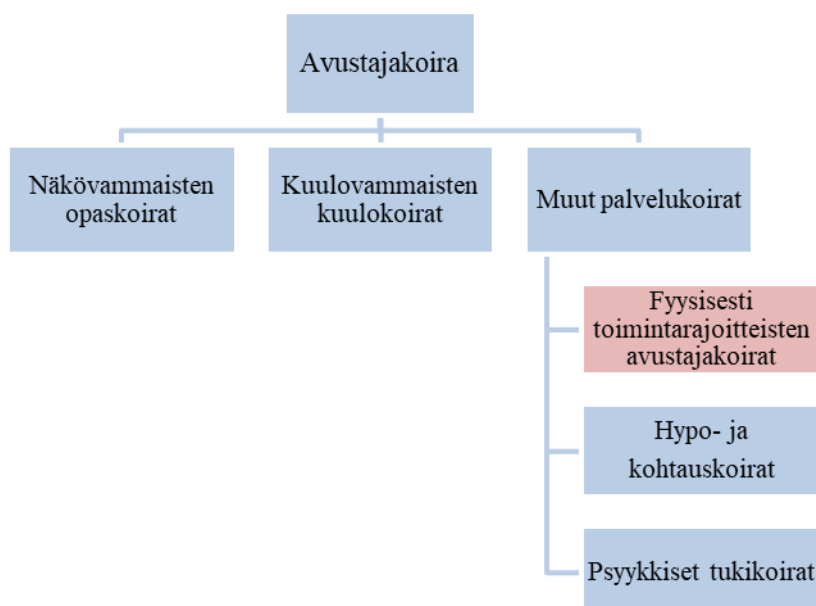
Tietokantahakujen tuloksena saatiin duplikaattien poistamisen jälkeen yhteensä 529 artikkelia. Hakutuloksesta rajattiin ensin pois artikkelit, jotka eivät liittyneet avustajakoiraan (esimerkiksi muita koiria, kuten terapiakoira käsittelevät tutkimukset) tai eivät muuten antaneet oleellista tietoa selvityksen tavoitteiden mukaisesti (esimerkiksi avustajakoiraan liittyvä lääketieteelliset tai käyttäytymistieteelliset tutkimukset). Tarkempaan tarkasteluun valikoitui 156 artikkelia. Näistä mukaan otettiin laadulliset ja määrälliset tutkimukset sekä systemaattiset tutkimuskatsaukset, joissa tarkasteltiin liikuntarajoitteiselle henkilölle koulutetun avustajakoiran vaikutuksia fyysisen toimintakyvyn, psykososiaalisen hyvinvoinnin, muun avun/apuvälineiden tarpeen tai taloudellisten hyötyjen näkökulmista. Opinnäytetyöt sekä tutkimukset, joista ei ollut saatavilla koko tekstiä (full-text), rajautuivat selvityksen ulkopuolelle. Hakutuloksista selvitykseen valikoitui yhteensä 25 kansainvälistä tieteellistä tutkimusta. Tietokantahaun lisäksi selvitykseen sisällytettiin yksi suomalainen ja yksi ruotsalainen aiheesta tehty tutkimus. Yhteenvedo kaikista tutkimuksista on koottu liitteeseen 2.

Tietokantahakujen lisäksi selvitykseen kerättiin tietoa aikaisemmista suomalaisista ja kansainvälisistä selvityksistä sekä avustajakoira-toiminnan verkkosivuilta. Suomen avustajakoira-toiminnan kuvauksen taustatietona hyödynnettiin THL:n aikaisemmassa avustajakoira-selvityksessä (Sirola & Töytäri 2014) koottuja tietoja, joita täydennettiin Invalidiliitto ry:n (Invalidiliitto 2021) ja Avustajakoira-Assistentit ry:n (Avustajakoira-rayhdistys 2021) verkkosivuilta sekä järjestöjen edustajilta saaduilla ajankohtaisilla tiedoilla.

3 Avustajakoira

3.1 Avustajakoiran määritelmä

Kansainvälisen avustajakoiraliiton ADI:n (Assistance dogs International) määritelmän mukaan termi ”avustajakoira” (assistance dog) on yleinen käytössä oleva termi kaikille erilaisille henkilökohtaiseen tarpeeseen koulutetuille koirille, joiden tarkoituksena on lieventää toimintarajoitteisten tai pitkäaikaissairaiden henkilöiden vammaan tai sairauden aiheuttamia haasteita (kuvio 1). Määritelmä sisältää näkövammaisten opaskoirat (guide dogs), kuulovammaisten kuulokoirat (hearing dogs) sekä muiden kuin näkö- ja kuulovammaisten yksilöllisiin tarpeisiin koulutetut palvelukoirat (service dogs). Muihin palvelukoiriin kuuluvat fyysisesti toimintarajoitteisten avustajakoirat (mobility service dogs), matalasta verensokerista tai uhkaavasta sairaskohtauksesta hälyttävät hypo- ja kohtauskoirat (medical/seizure alert dogs) sekä psyykkisissä toimintarajoitteissa tukevat tukikoirat (psychiatric service dogs) (Assistance Dogs International 2021).

Kuvio 1. Avustajakoiran määritelmä kansainvälisen avustajakoiraliiton mukaan.

Suomessa avustajakoiratermiä käytetään fyysisesti toimintarajoitteisen henkilön yksilöllisiin tarpeisiin koulutetusta avustajakoirasta, joka vastaa englanninkielistä termiä ”mobility service dog”. Invalidiliiton määritelmän mukaan ”Avustajakoira on fyysisesti vammaisen tai toimintarajoitteisen käyttäjensä päivittäinen apu, yksilöllisiä tarpeita vastaavaksi koulutettu apuväline. Se edistää ja ylläpitää fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä ja voi olla se ratkaiseva tekijä, joka mahdollistaa vammaisen ihmisen itsenäisen elämän, liikumisen ja pärjäämisen” (Invalidiliitto 2021). Myös tässä selvityksessä avustajakoirasta puhuttaessa tarkoitetaan fyysisesti toimintarajoitteiselle henkilölle koulutettua avustajakoiraa.

3.2 Avustajakoiran tehtävät

Avustajakoiran suorittamia tehtäviä on Suomessa selvitetty Invalidiliiton ja Itä-Suomen yliopiston toteuttamassa tutkimuksessa, jonka kohderyhmänä olivat kaikki Invalidiliiton kautta avustajakoiran saaneet sekä avustajakoiraa jonottavat henkilöt (Rajala ym. 2019). Tutkimuksessa toteutettuun kyselyyn vastasi 69 prosenttia tutkimuksen kohderyhmään kuuluvista henkilöistä. Kyselyn avoimiin kysymyksiin saatujen vastaus-

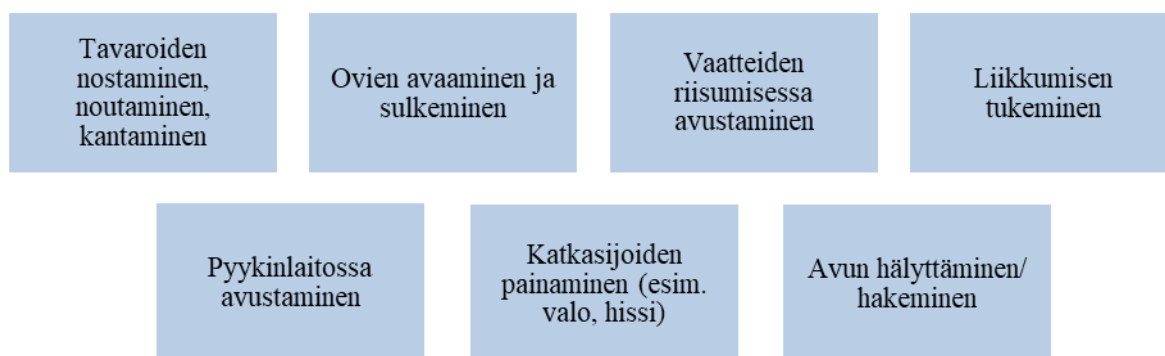
ten perusteella yleisimpiä avustajakoiran päivittäin suorittamia tehtäviä olivat tavaroiden nostaminen ja noutaminen, ovien avaaminen ja sulkeminen sekä vaatteiden riisumisessa avustaminen. Lisäksi vastauksissa nousivat esille valokatkaisijoiden painaminen, hissien tilaaminen, nimetyin esineen etsiminen, kävelyn ja kodin ulkopuolisen liikkumisen tukeminen sekä kaupassa käynnissä ja pyykinlaitossa avustaminen. Fyysisten tehtävien lisäksi avustajakoiran koettiin tuovan psykososiaalista tukea ja turvallisuuden tunnetta. Avustajakoiran satunnaisina tehtävinä mainittiin vastauksissa muun muassa kaatumisen jälkeen ylös avustaminen, avun hälyttäminen sekä pyörätuolin kynnyksen yli vetäminen (Rajala ym. 2019).

THL:n toteuttaman selvityksen asiakashaastatteluissa avustajakoiran päivittäisistä tehtävistä nousivat esille Invalidiliiton ja Itä-Suomen yliopiston kyselyä vastaavasti tavaroiden nostaminen ja kantaminen, ovien avaaminen ja sulkeminen, valokatkaisijoiden painaminen ja hissien tilaaminen (Sirola & Töytäri 2014). Lisäksi koira toi tukea liikkumiseen sekä vapaa-ajan tai muihin toimintoihin osallistumiseen. Avun hakeminen hätätilanteissa mainittiin haastatteluissa esimerkkinä koiran suorittamista yksilöllisistä tehtävistä.

Kansainvälisissä tutkimuksissa avustajakoiran tehtävät näyttäytyvät pääosin samankaltaisina kuin Suomessa. Ruotsin sosiaalihuollon toteuttamassa tutkimuksessa avustajakoiran yleisimmin esiintyvänä tehtävänä raportoitiin tavaroiden nostaminen, noutaminen ja kantaminen, avun hakeminen sekä vaatteiden riisumisessa avustaminen (Socialstyrelsen 2014). Muita melko tavallisia avustajakoiran tehtäviä olivat ovien tai laatikoiden avaaminen ja sulkeminen, pyykkien laitossa ja kotitöissä avustaminen sekä hätätilanteissa haukkuminen. Noin kolmannes tutkimukseen osallistujista raportoi koiran avustavan tasapainon tukemisessa, kaatumisen jälkeen ylös nousemisessa, liikkumisessa ja siirtymisissä (Socialstyrelsen 2014).

Rintalan ym. (2008) yhdysvaltalaisessa tutkimuksessa avustajakoiran yleisin tehtävä oli tavaroiden noutaminen, jonka lisäksi enemmistö avustajakoiran käyttäjistä ilmoitti koiran avustavan kantamalla tavaroita, haukkumalla hätätilanteissa sekä avaamalla ja sulkemalla ovia. Noin puolet tutkimukseen osallistuneista raportoi avustajakoiran tehtäväksi katkaisijoiden painamisen ja avun hakemisen, ja noin kolmanneksella koira avusti liikkumisessa, pyykinlaitossa tai tasapainon ylläpitämisessä (Rintala ym. 2008). Myös Kanadassa avustajakoiran yleisin tehtävä oli Vincentin ym. (2015) tutkimuksen mukaan tavaroiden nostaminen. Avustajakoiran on Kanadassa raportoitu avustavan tavallisesti myös ovien avaamisessa, manuaalipyörätuolilla liikkumisessa, siirtymisissä, vaatteiden riisumisessa sekä kävelyn tukemisessa.

Yhdysvaltalaisessa kyselytutkimuksessa avustajakoiran suorittamia tehtäviä tarkasteltiin toimintarajoitteen vaikeusasteen mukaan (Yamamoto & Hart 2019). Tutkimuksen tuloksissa henkilöt, joilla oli vaikea toimintarajoite, raportoivat useammin koiran avustavan vaatteiden riisumisessa, ovien avaamisessa ja sulkemisessa, pudonneiden esineiden nostamisessa sekä avun hälyttämisessä tai hakemisessa. Kohtalaisesti toimintarajoitteisilla henkilöillä koiran tehtävänä korostui pyörätuolin vetäminen, ja lievästi toimintarajoitteisilla henkilöillä ylösnousussa avustaminen sekä tasapainon tukeminen. Esineiden kantamista esiintyi usein kaikissa ryhmissä. Suurin osa vastaajista raportoi, että avustajakoiran apu oli tärkeää sekä kotona että kodin ulkopuolella (Yamamoto & Hart 2019). Yhteenveto avustajakoiran yleisimmin esiintyvistä tehtävistä eri maiden tutkimusten ja selvitysten mukaan on kuvattu kuviossa 2.

Kuvio 2. Yhteenveto avustajakoiran yleisimmin esiintyvistä tehtävistä.

4 Avustajakoiran tutkitut hyödyt

Tutkimustieto avustajakoiran hyödyistä on lisääntynyt viime vuosina. Tässä selvityksessä koottu tutkimustieto perustuu vuonna 2000 tai sen jälkeen julkaistuihin laadullisiin ja määrällisiin tutkimuksiin sekä systemaattisiin tutkimuskatsauksiin. Avustajakoiran vaikutuksia on tutkittu myös 1980- ja 1990-luvuilla, mutta tuolloin julkaistut tutkimukset rajautuivat tämän selvityksen ulkopuolelle. Vanhempia tutkimuksia on kuitenkin sisällytetty selvityksessä mukana oleviin systemaattisiin katsauksiin.

Avustajakoiran tutkittuihin hyötyihin liittyvien tulosten raportoinnissa hyödynnettiin pääosin tietokantahaussa kerättyä kansainvälistä tutkimusaineistoa (yhteensä 25 tutkimusta). Tutkimuksista kymmenen oli tehty Kanadassa, yhdeksän Yhdysvalloissa, kolme Ruotsissa sekä yksi Australiassa, yksi Iso-Britanniassa ja yksi Japanissa. Enemmistö tutkimuksista tarkasteli pelkästään liikuntarajoitteisille henkilöille koulutettuja avustajakoiria ja osassa tutkimuksista tarkastelun kohteena oli avustajakoiran lisäksi myös muihin palvelutarpeisiin koulutettuja koiria. Tutkimuksista suurin osa oli määrällisiä (yhteensä 19 tutkimusta), laadullisia tutkimuksia oli neljä ja systemaattisia katsauksia kaksi. Määrällisistä tutkimuksista enemmistö oli tehty poikkileikkausasetelmassa, jossa avustajakoiran käyttäjiä verrattiin tavallisesti avustajakoiraa jonottavaan kontrolliryhmään tai tutkittavan toiminnallista suoriutumista avustajakoiran kanssa verrattiin suoritukseen ilman avustajakoiraa. Muutamassa poikkileikkaustutkimuksessa avustajakoiran käyttäjien kokemuksia selvitettiin ilman kontrolliryhmään perustuvaa vertailua. Osa määrällisistä tutkimuksista oli seurantatutkimuksia, jotka vertailivat aikaa ennen ja jälkeen avustajakoiran. Yksi tutkimus oli kustannustehokkuusanalyysi, jossa käytettiin päätösanalyttistä mallia kuvaamaan avustajakoiran kustannustehokkuutta.

Tietokantahaun perusteella kerätyn kansainvälisen tutkimusaineiston lisäksi selvityksessä tarkasteltiin Suomessa toteutettua Invalidiliiton ja Itä-Suomen yliopiston tutkimusta (Rajala ym. 2019) sekä Ruotsin sosiaalihuollon tutkimusta avustaja- ja kuulokoirista (Socialstyrelsen 2014). Tarkempi yhteenveto kaikista selvitykseen sisällytetyistä tutkimuksista (yhteensä 27 tutkimusta) on esitetty liitteessä 2.

Tässä selvityksessä tarkasteltavat osa-alueet avustajakoiran hyödyistä on jaoteltu fyysiseen toimintakykyyn, psykososiaaliseen hyvinvointiin, muun avun ja apuvälineiden tarpeeseen sekä taloudellisiin vaikutuksiin.

4.1 Fyysinen toimintakyky

Avustajakoiran fyysiseen toimintakykyyn liittyviä vaikutuksia on tutkittu enimmäkseen yksittäisten fyysisten toimintojen tai liikkumisen näkökulmista. Muutamissa tutkimuksissa fyysistä toimintakykyä on arvioitu erilaisilla fyysisen toimintakyvyn mittareilla, tai tarkastelemalla yleisten toimintakykymittareiden fyysistä toimintakykyä kuvaavia osa-alueita. Selvitykseen valikoituneista 27 tutkimuksesta 15 tutkimuksessa tarkasteltiin avustajakoiran vaikutuksia käyttäjän fyysiseen toimintakykyyn vähintään yhdestä eri näkökulmasta. Näistä tutkimuksista kuudessa tarkasteltiin avustajakoiran vaikutuksia käyttäjien päivittäisistä tai toiminnallista tehtävistä suoriutumisessa, seitsemässä käyttäjien pyörätuolilla liikkumisen tukemisessa, ja neljässä käyttäjien fyysisessä toimintakyvyssä tai sen muutoksessa. Joissain tutkimuksissa fyysistä toimintakykyä tarkasteltiin useammassa näistä näkökulmista.

Avustajakoirasta on muutamissa tutkimuksissa raportoitu olevan hyötyä erilaisissa koiran käyttäjän suorittamissa toiminnallisissa tai päivittäisissä tehtävissä. Avustajakoiran on havaittu parantavan sekä manuaalipyörätuolin käyttäjien että kävelevien henkilöiden kykyä nostaa esineitä maasta (Vincent ym. 2015; Vincent ym. 2017), sekä vähentävän arjen fyysisiin toimintoihin kuluvaa aikaa (esineiden nostaminen ja noutaminen) ja vaivannäköä (esineiden nostaminen ja oven avaaminen) (Crowe ym. 2014). Suomessa avustajakoiran on raportoitu edistävän käyttäjän suoriutumista peseytymisessä ja pukeutumisessa, päivittäisissä fyysisissä toiminnoissa, vartalon taivuttamisessa, kumartumisessa ja polvistumisessa sekä liikkumisessa kotona ja kodin ulkopuolella (Rajala ym. 2019). Lisäksi tyytyväisyys päivittäisistä toiminnoista suoriutumiseen on havaittu olevan parempi avustajakoiran käyttäjillä verrattuna avustajakoiraa jonottaviin henkilöihin (Rajala ym. 2019). Avustajakoiran käyttäjien kokemuksia selvittäneessä kyselytutkimuksessa avustajakoiran koettiin

tuovan apua muun muassa tavaroiden nostamiseen ja hakemiseen, liikkumiseen kotona ja kodin ulkopuolella, kaupassa käymiseen, kotitöihin sekä pukeutumiseen (Fairman & Huebner 2001).

Myös Winkle ym. (2012) raportoivat systemaattisessa katsauksessaan avustajakoiran edistävän päivittäisistä tehtävistä selviytymistä, joita olivat muun muassa esineiden noutaminen, ovien avaaminen, sekä liikkuminen kotona ja kodin ulkopuolella. Katsaukseen mukaan otetuista 12 määrällisestä tutkimuksesta kolmessa tarkasteltiin päivittäisiin tehtäviin liittyviä vaikutuksia.

Kanadassa tehdyt kokeelliset tutkimukset tukevat yhtenäisesti avustajakoiran hyötyjä manuaalipyörätuolin käyttäjien liikkumisen tukemisessa. Vetämällä pyörätuolia avustajakoiran on useissa tutkimuksissa raportoitu edistävän manuaalipyörätuolilla liikkumista sekä tasamaalla (Hubert ym. 2013; Vincent ym. 2015; Champagne ym. 2016; Martin-Lemoyne ym. 2020), ylämäessä (Gagnon ym. 2013; Vincent ym. 2015; Champagne ym. 2016; Martin-Lemoyne ym. 2016; Vincent ym. 2017) että kynnysten ylityksissä (Hubert ym. 2013; Vincent ym. 2015; Vincent ym. 2017). Myös yläraajojen lihastyön (Gagnon ym. 2013; Martin-Lemoyne 2016; Martin-Lemoyne 2020), olkapääkivun (Hubert ym. 2013; Vincent ym. 2017) sekä koetun ja mitatun rasituksen (Champagne ym. 2016) on havaittu vähenevän avustajakoiran pyörätuolilla liikkumiseen tuoman avun myötä.

Avustajakoiran vaikutuksia eri mittareilla arvioituun fyysiseen toimintakykyyn on raportoitu vaihtelevin tuloksin. Avustajakoiran havaittiin Blanchetin ym. (2013) kokeellisessa tutkimuksessa nopeuttavan kävelyvaikeuksista kärsivien henkilöiden suoriutumista muun muassa liikkumiskykyä mittaavasta TUG-testistä (Timed "Up and Go") sekä 10 metrin kävelytestistä. Shintanin ym. (2010) Japanissa tehdyssä tutkimuksessa avustajakoiran käyttäjillä havaittiin avustajakoiraan jonottaviin henkilöihin verrattuna paremmat pisteet terveyteen liittyvän elämänlaatumittarin (36-Item Short Form Survey) fyysisen toimintakyvyn ulottuvuutta kuvaavasta osiosta. Sen sijaan ruotsalaisessa tutkimuksessa ei samalla mittarilla havaittu muutosta fyysisessä toimintakyvyssä kolme kuukautta oman koiran avustajakoiraan kouluttamisen ja sertifiointin jälkeen (Lundqvist ym. 2018). Rintala ym. (2008) eivät myöskään havainneet muutosta avustajakoiran käyttäjien fyysisessä toimintakyvyssä puolen vuoden kuluttua avustajakoiran saamisen jälkeen verrattuna avustajakoiraan jonottavaan kontrolliryhmään. Fyysistä toimintakykyä arvioitiin tutkimuksessa kolmella eri mittarilla (Functional Independence Measure, 12-Item Short Form Survey, Craig Handicap Assessment and Reporting Technique).

4.2 Psykososiaalinen hyvinvointi

Psykososiaaliseen hyvinvointiin liittyviä tuloksia on eri tutkimuksissa raportoitu käyttäjän sosiaalisen toimintakyvyn eri ulottuvuuksien, itsenäisyyden, psyykkisen ja yleisen hyvinvoinnin sekä elämänlaadun näkökulmista. Selvitykseen valikoituneista 27 tutkimuksesta suurimmassa osassa (yhteensä 18 tutkimusta) tarkasteltiin avustajakoiran vaikutuksia käyttäjän psykososiaaliseen hyvinvointiin vähintään yhdestä eri näkökulmasta. Näistä tutkimuksista kaksi oli systemaattisia katsauksia, joissa raportoitiin psykososiaalisia vaikutuksia kokonaisuutena.

Tulokset avustajakoiran psykososiaalisista vaikutuksista systemaattisten katsausten mukaan ovat olleet vaihtelevia. Winklen ym. (2012) systemaattisessa katsauksessa avustajakoiran raportoitiin vaikuttavan myönteisesti käyttäjän psykososiaaliseen hyvinvointiin. Vaikutukset ilmenivät sosiaalisen kanssakäymisen lisääntymisenä ja psyykkisen hyvinvoinnin (mm. itsetunto ja yleinen hyvinvointi) kohentumisena. Katsaukseen sisällytettiin yhteensä 12 määrällistä tutkimusta, joissa valtaosassa tarkasteltiin psykososiaalisia vaikutuksia. Rodriguezin ym. (2020a) systemaattisessa katsauksessa tarkasteltiin 24 määrällistä tutkimusta ja tehtiin yhteensä 147 psykososiaaliseen hyvinvointiin liittyvää tilastollista vertailua. Vertailuista hieman alle kolmasosassa (30 %) koiran käyttämisellä havaittiin olevan positiivinen vaikutus käyttäjän psykososiaaliseen hyvinvointiin, kun taas enemmistössä vertailuista (68 %) vaikutusta ei havaittu lainkaan ja pienessä osassa (2 %) vaikutus oli negatiivinen. Positiivisia vaikutuksia havaittiin kaikissa tarkastelluissa psykososiaalisen hyvinvoinnin eri osa-alueissa, joista vahvimpana näyttäytyivät psyykkinen ja emotionaalinen hyvinvointi, itsetunto sekä elinvoimaisuus. (Rodriguez ym. 2020a).

Seuraavissa kappaleissa tarkastellaan avustajakoiran vaikutuksia käyttäjän psykososiaaliseen hyvinvointiin eri osa-alueisiin. Viidessä tutkimuksessa tarkasteltiin avustajakoiran vaikutuksia käyttäjän sosiaaliseen

toimintakykyyn, seitsemässä osallistumiseen ja kuudessa sosiaaliseen kanssakäymiseen. Itsenäisyyteen sekä työhön ja opiskeluun liittyviä tuloksia raportoitiin molemmissa osa-alueessa kuudessa eri tutkimuksessa. Tutkimuksista 11 käsitteli psyykkistä hyvinvointia ja yhdeksän yleistä hyvinvointia ja terveyttä. Kuusi tutkimusta raportoi elämänlaatuun liittyviä vaikutuksia. Monissa tutkimuksissa psykososiaalisia vaikutuksia tarkasteltiin useammasta edellä mainitusta näkökulmasta.

4.2.1 Sosiaalinen toimintakyky, osallistuminen ja sosiaaliset suhteet

Sosiaaliseen toimintakykyyn liittyvät tulokset ovat olleet vaihtelevia, ja tutkimuksissa käytetyt sosiaalisen toimintakyvyn arviointimenetelmät toisistaan poikkeavia. Rodriguezin ym. (2020b) tutkimuksessa avustajakoiran käyttäjillä raportoitiin avustajakoiraan jonottavia henkilöitä parempi sosiaalinen toimintakyky PedsQL-mittarilla (Pediatric Quality of Life Inventory) arvioituna. Hubert ym. (2013) tarkastelivat sosiaalista toimintakykyä RNLI-mittarilla (Reintegration to Normal Living Index) ja havaitsivat tutkittavien sosiaalisen toimintakyvyn parantuneen avustajakoiran saamisen jälkeen. Suomessa avustajakoiran käyttäjät ovat kokeneet sosiaalisen toimintakyvynsä (RAND-36) paremmaksi koiran kanssa kuin ilman koiraa (Rajala ym. 2019). Muissa tutkimuksissa avustajakoiran ei samalla mittarilla arvioituna ole kuitenkaan havaittu vaikuttavan käyttäjän sosiaaliseen toimintakykyyn (Shintani ym. 2010; Lundqvist ym. 2018).

Tutkimukset tukevat yhdenmukaisesti avustajakoiran hyötyä käyttäjän osallistumisen tukemisessa. Pitkittäistutkimukset ovat raportoineet sosiaalisen osallistumisen parantuneen avustajakoiran saamisen myötä (Hubert ym. 2013; Vincent ym. 2017). Myös Herlache-Prezerin ym. (2017) laadullisessa tutkimuksessa avustajakoiran käyttäjät kokivat avustajakoiran lisäävän osallistumista monenlaisiin sosiaalisiin tilanteisiin. Avustajakoiran on lisäksi raportoitu vaikuttavan positiivisesti kotoa lähtemiseen (Fairman & Huebner 2001; Vincent ym. 2017; Yamamoto & Hart 2019), vapaa-ajan aktiviteetteihin osallistumiseen (Fairman & Huebner 2001; Hall ym. 2017; Vincent ym. 2017) sekä kodin ulkopuoliseen ja sosiaalisissa aktiviteeteissa vietetyn ajan määrään (Lundqvist ym. 2018).

Avustajakoiran on eri tutkimuksissa havaittu vaikuttavan myönteisesti käyttäjän sosiaaliseen kanssakäymiseen. Hall ym. (2017) havaitsivat avustajakoiran käyttäjillä koiraa jonottavaa kontrolliryhmää paremmat pisteet elämänlaatumittarin sosiaalista kanssakäymistä mittaavasta osa-alueesta. Myös kyselytutkimuksissa avustajakoiran käyttäjät ovat kuvanneet avustajakoiran lisänneen sosiaalista vuorovaikutusta muiden ihmisten kanssa (Fairman & Huebner 2001; Yamamoto & Hart 2019). Vastaava tulos saatiin Crowen ym. (2014) havainnoivassa tutkimuksessa, jossa tarkasteltiin asiointitilanteeseen liittyvää sosiaalista vuorovaikutusta avustajakoiran kanssa ja ilman avustajakoiraan. Lisäksi aihetta käsittelevissä laadullisissa tutkimuksissa avustajakoiran on koettu parantavan sosiaalisia suhteita (Rodriguez ym. 2019; Lundqvist ym. 2021).

4.2.2 Itsenäisyys, työ ja opiskelu

Tutkimustulokset avustajakoiran hyödyistä käyttäjän itsenäisyyden tukemisessa ovat yhtenäisiä. Hallin ym. (2017) tutkimuksessa avustajakoiran käyttäjät kokivat itsenäisyytensä paremmaksi verrattuna avustajakoiraan jonottaviin henkilöihin. Myös avustajakoiran käyttäjien kokemuksia selvittäneissä tutkimuksissa osallistujat ovat raportoineet itsenäisyyden lisääntymistä avustajakoiran saamisen jälkeen (Fairman & Huebner 2001; Herlache-Prezter ym. 2017; Yamamoto & Hart 2019; Lundqvist ym. 2021). Vastaavasti Suomessa avustajakoiran käyttäjät ovat Invalidiliiton ja Itä-Suomen yliopiston toteuttaman kyselyn avoimissa vastauksissa raportoineet avustajakoiralla olevan oleellinen merkitys itsenäisyyden lisääntymisessä (Rajala ym. 2019).

Avustajakoiran vaikutuksista käyttäjän työhön tai opiskeluun on jonkin verran tietoa. Kahdessa tutkimuksessa avustajakoiran käyttäjät ovat raportoineet suoriutuvansa töistä tai opiskeluista paremmin kuin koiraa jonottavat henkilöt (Hall ym. 2017; Rodriguez ym. 2020b). Myös työhön liittyvä tyytyväisyys on pitkittäistutkimuksen mukaan parantunut avustajakoiran saamisen myötä (Vincent ym. 2017). Suomessa Rajalan ym. (2019) alle 29-vuotiaille tehdyissä teemahaastatteluisissa avustajakoiran koettiin helpottavan toimimista opiskelu- ja työympäristössä sekä tukevan työllistymistä. Sen sijaan avustajakoiran käyttäjien kokemuksia selvittäneissä kyselytutkimuksissa suurin osa (yli 50 %) osallistujista on raportoanut, ettei avustajakoira ole tuonut työhön tai opiskeluihin osallistumiseen muutosta (Fairman & Huebner 2001; Yamamoto & Hart 2019).

4.2.3 Psyykkinen ja yleinen hyvinvointi

Avustajakoiran on raportoitu vaikuttavan pääosin myönteisesti psyykkisen hyvinvoinnin eri tekijöihin. Useissa tutkimuksissa avustajakoiran on koettu lisäävän käyttäjän turvallisuuden tunnetta (Fairman & Huebner 2001; Herlache-Pretzer ym. 2017; Rajala ym. 2019; Rodriguez ym. 2019; Lundqvist ym. 2021). Myönteisiä tuloksia on eri tutkimuksissa raportoitu myös emotionaalisen hyvinvoinnin osalta (Shintani ym. 2010; Lundqvist ym. 2018; Rodriguez ym. 2019; Rodriguez ym. 2020b). Avustajakoiran on kyselytutkimuksen mukaan koettu parantavan lisäksi itsetuntoa sekä vähentävän ahdistuneisuutta, stressiä ja yksinäisyyttä (Yamamoto & Hart 2019). Collins ym. (2006) eivät sen sijaan havainneet avustajakoiralla olevan vaikutusta itsetuntoon, masennukseen tai yksinäisyyteen. Samassa tutkimuksessa havaittiin kuitenkin viitteitä avustajakoiran positiivisesta vaikutuksesta mielialaan etenevästä sairaudesta tai diagnosoidusta masennuksesta kärsivillä käyttäjillä. Osassa tutkimuksista avustajakoiran yhteyttä mielenterveyden (Rintala ym. 2008; Lundqvist ym. 2018) tai itsetunnon (Lundqvist ym. 2018) parantumiseen ei ole havaittu.

Avustajakoiran vaikutuksia käyttäjien yleiseen hyvinvointiin ja terveyteen on selvitetty muutamissa tutkimuksissa. Pitkittäistutkimuksessa avustajakoiran havaittiin lisäävän fyysistä aktiivisuutta sekä parantavan yleistä hyvinvointia ja terveydessä 12 kuukauden aikana koettua muutosta (Lundqvist ym. 2018). Hall ym. (2017) havaitsivat avustajakoiran käyttäjillä kontrolliryhmää paremmat pisteet elämänlaatumittarin terveyttä mittaavasta osa-alueesta. Myös avustajakoiran käyttäjien kokemuksia selvittäneissä tutkimuksissa avustajakoirasta on koettu olevan hyötyä terveyden ylläpitämisessä (Fairman & Huebner 2001; Lundqvist ym. 2021). Suomessa avustajakoiran on koettu tuovan elinvoimaa ja lisäävän tarmoa sekä vaikuttavan kivun tunteen vähenemiseen (Rajala ym. 2019). Vastaavasti Vincent ym. (2017) raportoivat avustajakoiran parantaneen elinvoimaisuutta kolmen kuukauden seurannassa. Samassa tutkimuksessa vaikutusta ei kuitenkaan enää havaittu pidemmän seurannan aikana. Muissa kansainvälisissä tutkimuksissa avustajakoiran ei ole havaittu vaikuttavan elinvoimaisuuteen (Shintani ym. 2010; Lundqvist ym. 2018).

Myös lemmikkikoirien on havaittu vaikuttavan myönteisesti omistajansa hyvinvointiin, minkä vuoksi australialaisessa Gravrokin ym. (2019) tutkimuksessa pyrittiin erottamaan erilaisiin palvelutarpeisiin koulutettujen avustajakoirien (mm. avustaja-, kuulo- ja opaskoirat) hyvinvointivaikutuksia tavallisista lemmikkikoirista. Tutkimuksessa tarkasteltiin kolmea joukkoa; erilaisten avustajakoirien käyttäjiä, lemmikkikoiran omistavia vammaisia henkilöitä, sekä lemmikkikoiran omistavia ei-vammaisia henkilöitä. Tutkimuksen mukaan erilaisten avustajakoirien käyttäjät raportoivat saavansa enemmän tukea koiralta verrattuna sekä vammaisiin että ei-vammaisiin henkilöihin, jotka omistivat tavallisen lemmikkikoiran. Lisäksi he kokivat koiran tukevan muun muassa psyykkistä terveyttään enemmän muihin ryhmiin verrattuna (Gravrok ym. 2019).

4.2.4 Elämänlaatu

Tutkimustulokset avustajakoiran vaikutuksista käyttäjien elämänlaatuun ovat olleet pääosin myönteisiä. Hall ym. (2017) havaitsivat avustajakoiran käyttäjien kokevan elämänlaatunsa merkitsevästi paremmaksi koiraa jonottaviin henkilöihin verrattuna. Myös Suomessa avustajakoiran käyttäjät raportoivat elämänlaatunsa paremmaksi kuin koiraa jonottavat henkilöt (Rajala ym. 2019). Rodriguezin ym. (2019) laadullisessa tutkimuksessa hieman alle puolet tutkimukseen osallistuneista koki elämänlaatunsa parantuneen avustajakoiran saamisen jälkeen.

Shintani ym. (2010) tarkastelivat tutkimuksessaan terveyteen liittyvän elämänlaadun (SF-36) tuloksia erikseen fyysisistä ja psyykkistä terveyttä kuvaavan kokonaisuuden osalta. Tutkijat havaitsivat avustajakoiran käyttäjien kokevan elämänlaatunsa paremmaksi kontrolliryhmään verrattuna psyykkisessä terveydessä, mutta fyysisessä terveydessä ei ryhmien välillä havaittu eroja (Shintani ym. 2010).

Ruotsissa Lundqvist ym. (2018) selvittivät avustaja- ja kuulokoiran käyttäjien terveyteen liittyvää elämänlaatua kolmella eri mittarilla (EQ-5D, EQ-VAS ja SF-36). Tutkimuksen tuloksissa tutkittavien terveyteen liittyvä elämänlaatu parani kolme kuukautta avustaja- tai kuulokoiran käyttämisen jälkeen ainoastaan EQ-VAS-mittarilla arvioituna. Myös muiden mittareiden osalta muutos oli positiivinen, muttei kuitenkaan tilastollisesti merkitsevä (Lundqvist ym. 2018). Hubert ym. (2013) eivät seurantatutkimuksessaan havainneet muutoksia avustajakoiran käyttäjien elämänlaadussa seitsemän kuukauden seurannan aikana.

4.3 Muun avun ja apuvälineiden tarve

Tutkimustietoa avustajakoiran vaikutuksista muun avun tai apuvälineiden tarpeeseen on saatavilla rajallisesti. Selvitykseen valikoituneista tutkimuksista kahdessa tarkasteltiin avustajakoiran vaikutuksia käyttäjän riippuvaisuuteen toisen henkilön avusta ja viidessä tutkimuksessa selvitettiin avustajakoiran vaikutuksia maksullisen tai maksuttoman avun muutoksiin. Apuvälineiden käytön vähentymistä tarkasteltiin kahdessa tutkimuksessa.

Avustajakoiran on yksittäisissä tutkimuksissa raportoitu vähentävän käyttäjän riippuvaisuutta toisen henkilön avusta. Rintalan ym. (2008) tutkimuksessa avustajakoiran myötä käyttäjän riippuvaisuus toisen henkilön avusta väheni joko osittain tai kokonaan yhteensä 18 erilaisessa toiminnossa. Näitä toimintoja olivat esimerkiksi tavaroiden noutaminen ja kantaminen, ostosten tekeminen, sängyn petaaminen sekä hätäkutsun aktivoiminen. Vastaavasti avustajakoiran käyttäjien kokemuksia selvittäneessä laadullisessa tutkimuksessa haastateltavat kokivat, että koiran myötä he tarvitsivat vähemmän muiden ihmisten apua päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa, kuten peseytymisessä, pukeutumisessa ja henkilökohtaisen hygienian hoidossa (Herlache-Pretzer ym. 2017).

Vaikutukset käyttäjän muun maksullisen tai maksuttoman avun vähentymiseen ovat olleet vaihtelevia. Winklen ym. (2012) systemaattisessa katsauksessa kahdessa tutkimuksessa avustajakoiran raportoitiin vähentäneen koiran käyttäjien maksullisen avun tarvetta. Kanadalaisen tutkimuksen mukaan maksullisen avun tarve väheni avustajakoiran myötä kaksi tuntia viikossa ja maksuttoman avun tarve kuusi tuntia viikossa (Fairman & Huebner 2001). Yhdysvaltalaisessa pitkittäistutkimuksessa maksullisen avun päivittäisen tuntimäärän havaittiin vähentyneen avustajakoiran käyttäjillä seurannan aikana, kun taas koiraa jonottavilla henkilöillä tuntimäärä pysyi samana (Rintala ym. 2008). Sen sijaan yhdysvaltalaisessa kyselytutkimuksessa enemmistö avustajakoiran käyttäjistä ei kokenut muutoksia maksullisessa tai maksuttomassa avussa avustajakoiran saamisen jälkeen (Yamamoto & Hart 2019).

Suomessa Rajalan ym. (2019) tutkimuksessa avustajakoiran käyttäjät ja koiraa jonottavat henkilöt käyttivät yhtä paljon henkilökohtaisen avustajan palveluita. Lähes kaikki avustajakoiran käyttäjistä kuitenkin kokivat saamansa avun riittäväksi, kun taas koiraa jonottavat pitivät sitä useammin riittämättömänä. Tutkimuksessa koiraa jonottavat henkilöt kokivat tarvitsevansa lisää apua erityisesti vapaa-aikaan, harrastuksiin ja ulkona liikkumiseen, ja heillä henkilökohtaisen avun määrän harrastusten ja liikkumisen yhteydessä havaittiin olevan suurempi kuin koiran käyttäjillä. Kyselyn avointen vastausten perusteella enemmistö (74 %) koiran käyttäjistä koki henkilökohtaisen avun tarpeen vähentyneen koiran saamisen jälkeen.

Vincentin ym. (2016) tutkimuksen mukaan avustajakoira saattaa tuoda lisähyötyä tai vähentää joidenkin apuvälineiden käytön tarvetta riippuen käyttäjän toimintarajoitteesta. Esimerkiksi sähköpyörätuolin käyttäjillä avustajakoirasta katsottiin olevan lisähyötyä tarttumapihdeille, manuaalipyörätuolin käyttäjillä siirtymisen apuvälineille ja kävelevillä kävelyn apuvälineille. Koiran liikkumiseen tuoman avun katsottiin lisäksi vähentävän tarvetta siirtyä vaativampien liikkumisen apuvälineiden käyttöön. Avustajakoiran katsottiin tarjoavan myös sellaista apua, johon ei ole vastaavaa apuvälinettä. Koira voi esimerkiksi auttaa saavuttamattomissa olevien tavaroiden antamisessa tilanteissa, joissa ihmisen apua ei ole saatavilla. Avustajakoiran etuna nähtiin lisäksi myös sen helppokäyttöisyys kaikissa erilaisissa toimintaympäristöissä.

Rintalan ym. (2008) tutkimuksessa kolmannes tutkimukseen osallistuneista avustajakoiran käyttäjistä kertoi vähintään yhden apuvälineen tarpeen vähentyneen tai poistuneen kokonaan avustajakoiran saamisen jälkeen. Tarttumapihdit oli yleisin ilmoitettu apuväline, jolle ei avustajakoiran myötä koettu olevan enää tarvetta. Pienellä osalla avustajakoira oli vähentänyt liikkumisen apuvälineiden käyttöä. Osa koki puolestaan, että tietyt tehtävät, kuten hankalasta paikasta tai pienen tavarain nostaminen tai kävelyn tukeminen, sujuivat avustajakoiraa paremmin muilla apuvälineillä.

4.4 Taloudelliset vaikutukset

Avustajakoiran taloudellisia vaikutuksia on arvioitu Ruotsissa osana sosiaalihuollon toteuttamaa avustajaja kuulokoiraprojektia (Socialstyrelsen 2014). Ruotsin Apuvälineinstituutti sai vuonna 2008 hallitukselta tehtäväkseen toteuttaa yhteistyössä sosiaalihuollon kanssa kokeilun, jonka tarkoituksena oli lisätä avustaja-

ja kuulokoirien määrää kolmen vuoden aikana. Projektiin osallistui 56 toimintarajoitteista tai pitkäaikaissairasta henkilöä, jotka kouluttivat omasta koirastaan avustajakoiran. Projektissa koulutetuista koirista enemmistö oli avustaja- (54 %) tai hypokoira (37 %) ja pieni osa kohtaus- (4 %) tai kuulokoira (5 %). Tietoa kerättiin ennen oman koiran avustaja- tai kuulokoiraksi koulutusta sekä 3 kuukautta koiran koulutuksen ja sertifiointin jälkeen.

Projektin yhtenä tavoitteena oli arvioida, miten sertifioidut avustaja- ja kuulokoirat vaikuttavat käyttäjien julkisten palvelujen tarpeeseen ja yhteiskunnallisiin kokonaiskustannuksiin (Socialstyrelsen 2014). Lisäksi projektissa pyrittiin selvittämään, onko avustaja- ja kuulokoirien käyttö kustannustehokasta. Avustaja- ja kuulokoiran pitkäaikaisia taloudellisia vaikutuksia simuloitiin terveystaloustieteellisen mallin avulla 10 vuoden ajanjaksolta vertaamalla sertifioidun avustaja- tai kuulokoiran käyttäjien yhteiskunnallisia kokonaiskustannuksia tavallisen lemmikkikoiran omistavien, toimintarajoitteisten tai pitkäaikaissairaiden henkilöiden kustannuksiin. Kokonaiskustannukset sisälsivät kunnallisten palvelujen käytön (mm. kotipalvelu, henkilökohtainen apu, kuljetuspalvelu), terveydenhuollon kustannukset, sairauslomat, omaishoidon sekä koiraan liittyvät kustannukset. Avustaja- ja kuulokoiran kustannustehokkuutta arvioitiin kokonaiskustannusten ja laatu-painotteisten elinvuosien (QALY) näkökulmista 10 vuoden ajanjaksolta (Socialstyrelsen 2014; Lundqvist ym. 2019).

Tutkimuksen tulosten mukaan sertifioitu avustaja- tai kuulokoira vähentäisi käyttäjien julkisia kokonaiskustannuksia kymmenen vuoden aikana keskimäärin 197 000 kruunua (6 %) ja olisi kustannustehokkaampi vaihtoehto tavalliseen lemmikkikoiran omistamiseen verrattuna (Socialstyrelsen 2014). Julkisten toimijoiden kustannuksia alentaisivat terveydenhuollon ja kunnallisten palvelujen käytön väheneminen, käyttäjien vähäisemmät sairauslomat sekä omaisten antaman tuen vähentyminen.

Tutkimuksen tuloksia kustannustehokkuudesta raportoitiin avustajakoiran osalta myös erikseen (Socialstyrelsen 2014; Lundqvist ym. 2019). Kustannustehokkuusanalysissä sertifioidun avustajakoiran kanssa käyttäjän kokonaiskustannusten arvioitiin olevan 10 vuoden ajanjaksolla pienemmät (-45 000 kruunua) ja käyttäjän laatu-painotteisten elinvuosien suuremmat (+0,27 QALY) kuin ilman sertifioitua koiraa. Alentuneet kustannukset selittyivät avustajakoiran käyttäjillä terveydenhuollon, omaishoidon ja sairauslomien kustannusten vähentymisellä, kun taas kunnallisten palvelujen (esim. kotipalvelu, henkilökohtainen apu, kuljetuspalvelu) kustannuksissa vähentymistä ei havaittu.

5 Avustajakoirajärjestelmä

5.1 Toiminnan järjestäminen Suomessa

Suomessa avustajakoiratoiminnan järjestäminen alkoi Invalidiliiton toimesta vuonna 1994. Invalidiliitto on toiminut alusta alkaen päävastuussa avustajakoiratoiminnan järjestämisestä Suomessa vastaten koirien hankinnasta, haku- ja luovutusprosessista sekä seurannasta. Invalidiliiton toiminta on auditoitu kansainvälisen avustajakoiraliitto ADI:n Euroopan alueosaston (Assistance Dogs Europe) toimesta.

Invalidiliiton toiminnan tueksi perustettiin vuonna 1995 Avustajakoira-Assistenthund ry, jonka tehtävänä on toimia avustajakoiran käyttäjien tukena ja edunvalvojana sekä osallistua Suomen avustajakoiratoiminnan kehittämiseen. Vuonna 2016 yhdistyksen toimesta käynnistettiin avustajakoirien itsekoulutusprojekti tarkoituksena tarjota koulutusapua niille, jotka halusivat kouluttaa omasta koirastaan avustajakoiran. Projekti sai alkunsa tarpeesta lisätä avustajakoirien määrää ja lyhentää pitkäksi muodostunutta jonoa avustajakoiran saamiseksi. Toimintaa laajennettiin vuonna 2018 ja mukaan otettiin niin sanotut alkukoulutetut avustajakoirat. Alkukoulutettu avustajakoira on yhdistyksen omistama ja peruskouluttama koira, joka siirtyy noin vuoden ikäisenä valitulle käyttäjälle loppukoulutukseen. Avustajakoirayhdistyksen tuella koulutetut koirat täyttävät samat vaatimukset kuin Invalidiliiton kautta saadut avustajakoirat.

Suomessa työskentelee tällä hetkellä yhteensä noin 65 avustajakoiraa. Loppuvuonna 2021 Invalidiliiton rekisterissä työssä olevien koirien määrä oli 53 avustajakoiraa, joista 35 oli Invalidiliiton omistamia ja loput 18 yksityisessä omistuksessa olevia koiria (Kapanen 2021). Valmistuneiden avustajakoirien määrä vuodelta 2021 Avustajakoira-Assistenthund ry:n rekisterissä oli puolestaan 12 avustajakoiraa, joista yhdistyksen omistuksessa oli viisi ja yksityisessä omistuksessa seitsemän koira (Ritola 2021).

5.1.1 Rahoitus ja kustannukset

Avustajakoiratoiminnan pääasiallisena rahoittajana on toiminut Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskuskes STEA (aikaisemmin Raha-automaattiyhdistys RAY), joka on myöntänyt Invalidiliitolle vuosittain määrärahan avustajakoirien hankintaa varten. Lisärahoitusta toimintaan on saatu Invalidiliiton omasta varainhankinnasta sekä yksityisistä lahjoituksista. Avustajakoirayhdistyksen tuella koulutettavien avustajakoirien koulutusta on yhdistyksen oman rahoituksen ja lahjoitusten lisäksi tuettu STEA:n rahoituksella sekä sosiaali- ja terveysministeriön myöntämällä tuella.

Järjestelmän nykyinen rahoitus on mahdollistanut Invalidiliitolle viime vuosina noin 5–7 uuden koiran hankinnan vuosittain (Kapanen 2021). STEA:n rahoituksella on voitu hankkia keskimäärin 3–4 uutta koira ja lahjoitusten sekä varainhankinnan avulla 2–3 koira vuodessa. Yhden uuden koulutetun avustajakoiran hankintakustannukset ovat nykyisin noin 20 000–25 000 euroa, jonka lisäksi Invalidiliitto maksaa yhdestä avustajakoirasta keskimäärin 2800 euroa vuodessa ylläpitoon liittyviä kuluja. Avustajakoiran käyttäjille jää maksettavaksi vuosittain noin 1300 euroa ruokakuluja ja eläinlääkinnän omavastuuta. Mikäli avustajakoira on työssä 10 vuotta, yhden avustajakoiran kokonaiskustannukseksi tulee yhteensä noin 61 000–66 000 euroa (Kapanen 2021).

Invalidiliiton nykytilanteeseen perustuvan varovaisen arvion mukaan tulevaisuudessa voisi olla tarvetta yhteensä noin 150–200 avustajakoiralle, mikä tarkoittaisi 15–20 uuden koiran hankintaa vuosittain (Kapanen 2021). Invalidiliiton kautta avustajakoiraa jonottaa tällä hetkellä vajaa 120 hakijaa keskimääräisen jonotusajan vaihdella kolmesta seitsemään vuoteen riippuen hakijan sen hetkisestä elämäntilanteesta sekä luovutettavien koirien ominaisuuksista suhteessa hakijan tarpeisiin. Avustajakoira-Assistenthund ry:n alkukoulutettua koira tai koulutustukea oman koiran koulutamiseen odottaa tällä hetkellä 30 jonoon hyväksyttyä hakijaa (Ritola 2021). Yhdistyksellä on koulutuksessa tällä hetkellä 16 koira, joista kolme on yhdistyksiä omia koiria ja 13 yksityisessä omistuksessa olevia koiria.

Avustajakoiratoiminnan rahoitus Suomessa poikkeaa opaskoiratoiminnasta, joka on 1980-luvun puolivälistä alkaen kuulunut julkisen rahoituksen piiriin ja opaskoiria on luovutettu sairaanhoitopiireistä lääkinnäl-

lisen kuntoutuksen apuvälineenä. Sairaanhoidopiirit luovuttavat yhteensä noin 20–30 uutta opaskoira vuositain ja työssä olevia opaskoira Suomessa on runsaat 200. Opaskoirat kuuluvat sairaanhoidopiireissä kuuden kuukauden hoitotakuun piiriin. Yhden opaskoiran vuokratinta sairaanhoidopiireille on sopimuksesta riippuen keskimäärin noin 9000–10 000 euroa vuodessa. Opaskoiran käyttäjille ei aiheudu koiran ylläpitämiseen liittyviä kustannuksia.

5.1.2 Avustajakoiran hakeminen

Avustajakoira haetaan Invalidiliitosta sähköisellä tai paperisella hakemuksella, jossa hakijat kuvaavat monipuolisesti omaa toimintakykyään, arkeaan sekä niissä esiintyviä haasteita. Hakemukseen tarvitaan liitteeksi kuntoutussuunnitelma sekä lääkärintodistus. Avustajakoiran hakijan tulee olla täysi-ikäinen fyysisesti toimintarajoitteinen henkilö, jolla on pysyvä tai pitkäaikainen sairauden, sairauden jälkitilan tai trauman aiheuttama toimintarajoite. Uudet avustajakoiran hakijat kutsutaan hakemuksen perusteella Invalidiliiton haastattelu- ja tiedotustilaisuuteen, minkä lisäksi hakijan kokonaistilannetta, koiran käyttötarvetta ja -mahdollisuuksia arvioidaan syventävällä tapaamisella koiran tulevassa käyttöympäristössä. Hakuprosessissa huomioidaan ensisijaisesti hakijat, joilla on aikaisemmin ollut avustajakoira.

Avustajakoiran hakijoille tehdään haastattelujen perusteella yksilöllinen tarvearvio, jossa arvioidaan hakijan soveltuvuutta avustajakoiran käyttäjäksi. Koirasta tulee olla hyötyä päivittäisissä toiminnaissa sekä arjessa suoriutumisen, ja käyttäjän on kyettävä itsenäisesti huolehtimaan koiran hyvinvoinnista sekä ylläpitämään koiran osaamistasoa. Arvioinnin toteuttaa Invalidiliiton avustajakoira-asiantuntija sekä avustajakoiran kouluttajat, jotka tekevät esityksen hakijan soveltuvuudesta avustajakoiran käyttäjäksi Invalidiliiton avustajakoira-työryhmälle. Työryhmässä tehdään lopullinen päätös koiran saamisesta.

Vaihtoehtoisesti avustajakoira tarvitseva henkilö voi hakea Avustajakoira-Assistenthund ry:n kautta alkukoulutettua avustajakoira tai koulutustukea oman koiran avustajakoiraksi kouluttamiseen. Valinta avustajakoira-prosessiin hyväksymisestä tehdään hakemuksen ja haastattelujen perusteella. Oman koiran avustajakoiraksi kouluttaminen edellyttää projektiin sitoutumista noin 1–3 vuoden ajaksi sekä riittävästi motivaatiota koiran kouluttamiseen. Alkukoulutetun koiran hakeminen voi olla sopiva vaihtoehto henkilölle, jonka toimintakyky ei mahdollista koiran kouluttamista pennusta alkaen.

5.1.3 Avustajakoiran hankinta, luovutus ja seuranta

Invalidiliitto hankkii avustajakoira kouluttavalta taholta valmiiksi koulutettuina ja testattuina. Avustajakoira hankitaan pääsääntöisesti Axxell Brusabyn ammattioppilaitoksen Kemiön toimipisteestä, joka kouluttaa avustajakoira yhtenä osana muuta toimintaansa. Axxell Brusaby kasvattaa pennut joko itse tai hankkii ne ulkopuoliselta kasvattajalta. Avustajakoira opiskelijat pennut asuvat eläintenhoitajaksi tai eläinyrittäjäksi opiskelevien luona ja tulevat opiskelijoiden mukana koululle opetukseen. Avustajakoiran koulutus aloitetaan luovutusikäisen pennun kanssa ja noin vuoden ikäisenä pennuille tehdään terveystarkastus sekä luonnetestaus, jossa selvitetään, onko koiran terveytensä ja luonteensa perusteella soveltuva avustajakoira. Soveltuvien koirien koulutusta jatketaan vielä noin vuoden verran.

Avustajakoiran koulutuksessa tärkeimpänä korostuu koiran hallinta kaikissa tilanteissa. Koira kulkee käyttäjänsä vierellä vapaana ja sen tulee pystyä toimimaan myös erilaisissa häiriötilanteissa. Kaikille koirille opetetaan perustotelevaisuutta sekä avustamisen perustaitoja, joita ovat esimerkiksi tavaroiden nostaminen ja ovien avaaminen. Kukin avustajakoira on käyttäjänsä tarpeiden mukaan koulutettu ja sopivan käyttäjän löydyttyä, koiralle opetetaan tulevan käyttäjän tarvitsemia erityistehtäviä.

Ennen avustajakoiran luovutusta kouluttava taho järjestää avustajakoiran saajalle kahden viikon mittaisen perehdytyskoulutuksen, jonka aikana opetellaan koiran kanssa toimimista, koiran hoitamista sekä harjoitteluun käytännön tilanteissa avustajakoiran kanssa. Perehdytyksen jälkeen avustajakoira luovutetaan asiakkaan käyttöön tukena henkilökohtainen vapaaehtoistukihenkilö ”peesari”, joka avustaa koiran kanssa toimimista käyttäjän omalla paikkakunnalla. Noin kolme kuukautta avustajakoiran luovutuksesta kouluttava taho järjestää viikonlopun mittaisen kertauskoulutusjakson, jossa arvioidaan mahdollinen lisäkoulutustarve.

Jokaisen käyttäjälle luovutettavan avustajakoiran tulee läpäistä käyttöönottokoe, jossa testataan koiran taitoja ja kykyä toimia erilaisissa ympäristöissä. Lisäksi avustajakoiran hyvinvointia ja taitoja seurataan luovutuksen jälkeen säännöllisesti vuosittain tehtävien terveystarkastusten, sekä joka toinen vuosi suoritettavan osaamisarvion myötä. Osaamisarvion tavoitteena on varmistaa avustajakoiran osaamistason ja asiakkaan tarpeiden vastaavuus sekä havaita mahdolliset lisäkoulutustarpeet. Invalidiliitto vastaa avustajakoirien käyttöönottokokeen järjestämisestä sekä myöntää valmistuville avustajakoirille avustajakoirastatuksen. Lisäksi Invalidiliitto on vastuussa avustajakoiran käytön seurannasta ja toimii avustajakoiran käyttäjien tukena koko koiran työuran ajan.

Avustajakoira-Assistenthund ry:n omistamat koirat koulutetaan yhdistyksen omien eläintenkouluttajien toimesta noin vuoden ikäiseksi. Tämän jälkeen koiran soveltuvuus testataan, jonka läpäistyään koira siirtyy loppukoulutukseen tulevalle käyttäjälleen. Loppukoulutus toteutetaan kouluttajalta saatavan tuen avulla, joka on asiakkaalle maksuton. Yhdistys on vuoden 2021 alusta alkaen vastannut kaikkien omasta koirasta avustajakoira kouluttavien sekä alkukoulutettua koira hakevien henkilöiden avustajakoira prosessista kokonaisuudessaan sisältäen hakuprosessin, tarvittavien testausten ja käyttöönottokokeen järjestämisen, säännöllisen seurannan toteuttamisen sekä koiran käyttäjien tukemisen.

5.2 Kansainväliset järjestämistavat

Kansainvälisesti avustajakoira toiminnan järjestämisestä vastaavat pääosin voittoa tavoittelemattomat järjestöt, jotka rahoittavat toimintaansa tavallisesti erilaisten avustusten ja lahjoitusten turvin (Assistance Dogs International 2021). Monissa maissa järjestämistahoja on useita, ja jokainen toimija määrittelee itse kriteerit sekä hakuprosessin avustajakoiran saamiselle. Toimijat määrittelevät myös asiakkaalta veloittavat kustannukset itse. Useimmat kansainvälisen avustajakoira liitto ADI:n jäsenjärjestöt kuitenkin tarjoavat avustajakoira asiakkaalle joko ilmaiseksi tai hyvin alhaisin kustannuksin. Avustajakoiran luovuttava taho vastaa useimmiten koiran hankkimiseen ja koulutukseen liittyvistä kustannuksista, mutta käyttäjän vastuulle voi jäädä koiran ylläpitoon liittyvät kustannukset. Jotkut avustajakoira järjestöt tarjoavat asiakkaalle apua kulujen kattamiseksi. Osa toimijoista tarjoaa asiakkaalleen valmiiksi koulutettuja koiria, osassa voidaan myös tukea liikuntarajoitteisia henkilöitä kouluttamaan itse omasta koirastaan avustajakoiran (Assistance Dogs International 2021). Kanadassa ja Ruotsissa avustajakoira toimintaa tuetaan osittain myös julkisin varoin.

Kanadassa tehtiin vuonna 2007 Quebecin sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannosta selvitys, jossa tarkasteltiin avustajakoiran vaikuttavuutta sekä turvallisuutta apuvälineenä toimimisen näkökulmasta (Khelia ym. 2007). Selvityksen perusteella avustajakoiran sisällyttämistä suositeltiin opaskoira tavoin sairausvakuutuksen korvaamiin apuvälineisiin. Nykyisin avustajakoira kuuluu Quebecissä sairausvakuutuksen piiriin ja avustajakoiran käyttäjällä on mahdollisuus hakea kunnalta rahallista tukea koirasta aiheutuviin kustannuksiin (Gouvernement du Québec 2021). Korvausohjelmaan hyväksytyille asiakkaalle maksetaan 210 dollarin aloitussumma koiralle tarvittavien hankintojen korvaamiseksi. Sen lisäksi asiakas saa 2240 dollaria vuodessa kattamaan koiran ylläpitämiseen, kuten ruokaan, hoitoon ja eläinlääkintään liittyvät kustannukset. Avustajakoiran saaminen järjestävältä taholta ei automaattisesti tarkoita käyttäjän kelpoisuutta kulukorvaukseen, vaan se arvioidaan erikseen jokaisen asiakkaan kohdalla tiettyjen kriteerien mukaisesti (Gouvernement du Québec 2021). Järjestävä taho vastaa koiran hankintaan ja koulutukseen sekä arviointiin, luovutukseen ja seurantaan liittyvistä kuluista (Khelia ym. 2007).

Ruotsissa valtio tukee rahallisesti Ruotsin työkoira yhdistystä (Svenska Brukhundklubben), jonka vastuulla on avustajakoira kouluttavien tahojen laadunvalvonta sekä koirien soveltuvuuden testaus, seuranta ja koiriin liittyvä neuvonta (Myndighet för delaktighet 2021). Valtiontuen taustalla on Ruotsin osallisuusviraston hallitukselta saama toimeksianto keväällä 2015. Avustajakoira tarvitseva henkilö vastaa Ruotsissa kuitenkin itse avustajakoiran hankintaan ja ylläpitoon liittyvistä kustannuksista (Myndighet för delaktighet 2021). Henkilö hankkii avustajakoiran joko ostamalla valmiiksi testatun ja koulutetun koiran, tai kouluttamalla omasta koirasta avustajakoiran yhdessä kouluttajan kanssa (Svenska Brukhundklubben 2019). Valmiin avustajakoiran hankinta maksaa Ruotsissa keskimäärin 220 000 kruunua (noin 21 700 euroa) ja oman koiran avustajakoira kouluttaminen keskimäärin 127 000 kruunua (noin 12 500 euroa). Avustajakoiran hankintaan voi hakea taloudellista tukea rahastojen ja apurahojen kautta edellyttäen koiran sertifioimista viralliseksi

avustajakoiraksi (Svenska Brukhundklubben 2016). Sertifiointi tapahtuu Ruotsin työkoirayhdistyksen tai Ruotsin avustaja- ja kuulokoirayhdistyksen kautta (Svenska Brukhundklubben 2019; Service- och Signalkundsförbundet 2021).

Ruotsin osallisuusvirasto julkaisi vuonna 2018 raportin, jossa arvioitiin avustajakoiriin liittyvän tukitoiminnan vaikutuksia (Myndighet för delaktighet 2018). Raportin mukaan avustajakoira-toiminnan laadunvarmistus, valvonta ja seuranta Ruotsin työkoirayhdistyksen toimesta on lisännyt toiminnan järjestämisen yhtenäisyyttä Ruotsissa. Haasteena kuitenkin nähtiin, ettei avustajakoirien sertifiointille ole yhteistä kansallista mallia. Myös kuntien ja alueiden oikeudellinen rooli katsottiin olevan epäselvä. Ruotsissa aikaisemmin tehtyjen kustannusarvioiden mukaan avustajakoiran hankkiminen voisi olla kunnille tai alueille taloudellisesti kannattavaa. Kunnat ja alueet ovat kuitenkin epäröiviä, mikä voi osallisuusviraston mukaan johtua epävarmuudesta siitä, mitä säännöksiä sovelletaan ja mitä seurauksia siitä aiheutuisi, jos avustajakoirat laskettaisiin sosiaali-, terveys- tai sairaanhoitolain mukaisiin maksuihin. Osallisuusviraston ehdotuksena toiminnan kehittämiselle oli aloittaa työ, jonka tavoitteena on tuottaa yhteinen kansallinen malli koirien, kouluttajien, koulutuksen, testaamisen ja seurannan vaatimuksista, tehdä avustajakoiria koskeva opas kunnille ja alueille sekä syventää toimintaan liittyvää yhteistyötä (Myndighet för delaktighet 2018). Ruotsin nykyinen lainsäädäntö ei estä kuntia tai alueita myöntämästä avustajakoira apuvälineenä (Myndighet för delaktighet 2021).

6 Yhteenveto

Avustajakoiran tehtävät ja hyödyt

Avustajakoira avustaa liikuntarajoitteista käyttäjiänsä useissa erilaisissa arjen tehtävissä riippuen henkilön yksilöllisestä avuntarpeesta. Yleisiä avustajakoiran tehtäviä sekä Suomessa että kansainvälisesti ovat esimerkiksi tavaroiden nostaminen, hakeminen ja kantaminen, ovien avaaminen ja sulkeminen, painikkeiden painaminen sekä vaatteiden riisumisessa avustaminen. Avustajakoira tuo lisäksi usein apua käyttäjän liikkumiseen antamalla tukea esimerkiksi kävelyyn, tasapainon ylläpitämiseen tai pyörätuolilla kulkemiseen. Myös kotitöissä ja kaupassa käynnissä avustaminen sekä avun hakeminen tai hälyttäminen hätätilanteissa lukeutuvat melko tavallisesti avustajakoiran tehtäviin.

Avustajakoiran hyötyjä on tutkimuksissa selvitetty pääasiassa käyttäjän fyysisen toimintakyvyn tai psykososiaalisen hyvinvoinnin näkökulmista. Fyysisen toimintakyvyn osalta avustajakoiran on raportoitu edistävän käyttäjän suoriutumista erilaisissa toiminnallisissa tai päivittäisissä tehtävissä, kuten esineiden nostamisessa, pukeutumisessa, sekä liikkumisessa kotona ja kodin ulkopuolella. Avustajakoiran on lisäksi havaittu parantavan manuaalipyörätuolilla liikkumista tasamaalla ja voimaa vaativissa tilanteissa sekä vähentävän pyörätuolin kelaamiseen liittyvää kuormitusta. Fyysistä toimintakykyä arvioitaessa eri mittareilla tutkimustulokset ovat olleet vaihtelevia. Avustajakoiran psykososiaaliseen hyvinvointiin liittyvät hyödyt näyttäytyvät erilaisten tutkimusten mukaan etenkin käyttäjän osallistumisen, itsenäisyyden, sosiaalisen kanssakäymisen sekä turvallisuuden tunteen lisääntymisenä.

Tutkimustietoa avustajakoiran vaikutuksista muun avun tarpeeseen, muiden apuvälineiden käyttöön tai taloudellisiin hyötyihin on saatavilla rajallisesti. Muutamissa tutkimuksissa avustajakoiran on raportoitu vähentävän riippuvaisuutta toisen henkilön avusta ja vaikuttavan maksullisen avun tarpeen vähentymiseen. Suomessa avustajakoiran käyttäjät ovat pääosin kokeneet saamansa henkilökohtaisen avun riittäväksi, kun taas avustajakoiraan jonottavat ovat kokeneet tarvitsevansa lisää apua etenkin vapaa-aikaan, harrastuksiin ja ulkona liikkumiseen. Yksittäisissä tutkimuksissa avustajakoiran on katsottu vähentävän tarttumiseen tai liikkumiseen tarkoitettujen apuvälineiden tarvetta. Ruotsissa tehdyn taloudellisen arvion mukaan avustajakoiran käyttämisen havaittiin olevan kustannustehokasta ja vähentävän etenkin koiran käyttäjän terveydenhuollosta, omaishoidosta tai sairauslomista aiheutuvia kustannuksia.

Tutkimustulokset avustajakoiran erilaisista hyödyistä ovat pääosin myönteisiä, mutta tuloksissa esiintyy myös jonkin verran vaihtelevuutta. Osaltaan tulosten vaihtelevuutta voi selittää tutkimusten toisistaan poikkeavat arviointimenetelmät, mikä vaikeuttaa myös tulosten keskinäistä vertailua. Soveltuvien mittareiden valinta ja avustajakoiran hyötyjen osoittaminen tieteellisin menetelmin voi olla haastavaa, sillä avustajakoiran käyttäjien toimintakyvyssä sekä avuntarpeessa voi olla merkittäviä eroja yksilöiden välillä. Lisäksi avustajakoira on käyttäjiänsä henkilökohtaisiin tarpeisiin koulutettu apuväline, jolloin myös sen tehtävät ja käyttäjälleen tuomat hyödyt ovat yksilöllisiä. Avustajakoiran käyttäjien kokemuksiin perustuvissa laadullisissa tutkimuksissa avustajakoiran tuomat hyödyt näyttäytyvätkin määrällisiä tutkimuksia selkeämpinä.

Selvitykseen valikoituneissa tutkimuksissa esiintyvät metodologiset heikkoudet vaikeuttavat avustajakoiran vaikuttavuuteen liittyvien tarkempien johtopäätösten tekemistä. Etenkin kontrolliryhmän puute suurimmassa osassa tutkimuksista heikentää tulosten luotettavuutta. Vain muutamissa poikkileikkaustutkimuksissa sekä yhdessä pitkittäistutkimuksessa hyödynnettiin kontrolliryhmää avustajakoiran käyttäjien tulosten vertailuun. Suurimmassa osassa tutkimuksista ei myöskään huomioitu sekoittavien tekijöiden vaikutusta, jonka vuoksi tulokset saattavat osittain selittyä myös muiden tekijöiden kuin itse koiran myötä. Tutkimukset perustuivat usein myös tutkittavien itseraportointiin, joka osaltaan heikentää tulosten luotettavuutta. Tuloksia arvioitaessa on lisäksi huomioitava, että osassa tutkimuksissa tarkastelussa oli mukana muitakin kuin liikuntarajoitteisten palvelutarpeisiin koulutettuja koiria.

Selvitykseen kerätyn aineiston perusteella avustajakoira suorittaa monipuolisia tehtäviä ja tuo useita tärkeitä hyötyjä käyttäjiänsä elämän eri osa-alueisiin. Avustajakoira mahdollistaa tutkimusten mukaan esimer-

kiksi fyysisesti toimintarajoitteisen henkilön suoriutumista erilaisista arjen tehtävistä, helpottaa osallistumista sekä tuo itsenäisyyden ja turvallisuuden tunnetta. Tutkimuksia etenkin avustajakoiran yhteiskunnallisista ja taloudellisista vaikutuksista on kokonaisuudessaan vielä vähän ja etenkin nämä osa-alueet vaativat lisää tutkimusta. Tulevaisuudessa tarvitaan myös metodologisesti vahvempia sekä yhtenäisempiä tutkimuksia luotettavamman tutkimusnäytön saamiseksi.

Avustajakoirajärjestelmä

Invalidiliitto on toiminut Suomen avustajakoira-toiminnan järjestämistahona vuodesta 1994 alkaen, ja toiminta on saanut pääasiallisen rahoituksensa STEA:n (aiemmin Raha-automaattiyhdistys RAY) vuosittain myöntämästä määrärahasta. Invalidiliitto hankkii valmiiksi koulutetut avustajakoirat kouluttavalta taholta ja vastaa hakuprosessista, hakijoiden soveltuvuuden arvioinnista sekä koiran käytön seurannasta. Lisäksi Invalidiliitto järjestää valmistuville avustajakoirille käyttöönottokokeen ja myöntää virallisen avustajakoirastuksen. Avustajakoirat luovutetaan ilmaiseksi soveltuville hakijoille, mutta käyttäjän vastuulle jäävät koiran ylläpitoon liittyvät kulut. Invalidiliiton avustajakoira-toiminnan lisäksi Avustajakoira-Assistenthund ry mahdollistaa oman koiran kouluttamisen avustajakoiraksi, tai tarjoaa alkukoulutettua koira käyttäjälle loppukoulutukseen.

Myös kansainvälisesti avustajakoira-toiminnan järjestämisestä vastaavat pääosin voittoa tavoittelemattomat järjestöt, jotka rahoittavat toimintaansa erilaisten avustusten ja lahjoitusten turvin. Kanadassa ja Ruotsissa avustajakoira-toimintaa tuetaan lisäksi julkisin varoin. Kanadassa avustajakoirat on sisällytetty opaskoirien tavoin sairaskorvauksen piiriin, joka korvaa tietyn kriteerein avustajakoirasta aiheutuvat kulut käyttäjälle. Järjestävä taho vastaa puolestaan koiran hankintaan, koulutukseen ja seurantaan liittyvistä kuluista. Ruotsissa valtio tukee rahallisesti avustajakoiran laadunvalvontaa, mutta avustajakoiran käyttäjä vastaa kuitenkin itse kaikista koiran hankintaan ja ylläpitoon liittyvistä kuluista. Käyttäjien on mahdollista hakea taloudellista tukea avustajakoirasta aiheutuviin kustannuksiin erilaisten rahastojen ja apurahojen kautta.

Suomen avustajakoirajärjestelmän siirtämisestä julkisen rahoituksen piiriin on ollut keskustelua viime vuosina. Toimintaa järjestävät tahot Invalidiliitto ja Avustajakoira-Assistenthund ry ovat esittäneet huolensa nykyjärjestelmän rahoituksesta, jolla ei toimijoiden mukaan ole pystytty hankkimaan riittävästi avustajakoiria vuosittain. Jono avustajakoiran saamiseksi on kasvanut, ja toiminnan jatkuvuuden kannalta nykyinen STEA:n rahoitus ei järjestöjen mukaan ole riittävä. Nykyisellä rahoituksella Invalidiliitto on pystynyt hankkimaan noin 5–7 uutta koira vuosittain. Avustajakoira jonottaa tällä hetkellä vajaa 120 hakijaa ja keskimääräinen jonotusaika vaihtelee kolmen ja seitsemän vuoden välillä.

Avustajakoira-toiminnan on järjestöissä katsottu olevan myös epätasa-arvoisessa asemassa opaskoira-toimintaan nähden. Opaskoirat on luokiteltu lääkinällisiksi apuvälineiksi ja opaskoira-toiminnan järjestämisestä vastaavat sairaanhoitopiirit, jotka luovuttavat keskimäärin 20–30 uutta opaskoira vuosittain. Opaskoirat kuuluvat kuuden kuukauden hoitotakuun piiriin, eikä käyttäjille aiheudu kustannuksia koiran ylläpitoon liittyvistä kuluista. THL:ssä vuonna 2014 tehdyn selvityksen mukaan useimmissa sairaanhoitopiireissä avustajakoiran ei kuitenkaan nähty soveltuvan lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineeksi. Selvityksessä avustajakoirajärjestelmän kehittämiseksi ehdotettiin sen siirtämistä julkisen sote-rahoituksen piiriin siten, että avustajakoirien luovuttamisesta vastaisi valtakunnallisesti keskitetty apuväline- tai toimintakykykeskus, ja koiran ylläpitokustannukset korvattaisiin Kelan vammaistukena.

Kevään 2020 eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen kanteluratkaisun perusteella avustajakoirat voidaan luokitella opaskoirien tavoin lääkinällisiksi apuvälineiksi. Apulaisoikeusasiamies katsoi avustajakoiran sopivan lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineasetuksen 1 §:n määritelmään, eikä näin ollen avustajakoiran luovuttamiselle sairaanhoitopiireistä ole lainsäädännöllistä estettä. Avustajakoiran lääkinällisen kuntoutuksen luovutusperusteiden valmistelu on tällä hetkellä käynnissä sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön asettamassa työryhmässä, ja työ valmistuu vuoden 2022 aikana.

Lähteet

- Assistance Dogs International (2021). Viitattu 29.11.2021. Saatavilla: <https://assistancedogsinternational.org/>
- Avustajakoiraohdistus (2021). Viitattu 10.12.2021. Saatavilla: <https://www.avustajakoira.fi/>
- Axxell Brusaby (2021). Viitattu 10.12.2021. Saatavilla: <https://www.axxell.fi/hundskolning>
- Blanchet, M., Gagnon, D. H., Vincent, C., Boucher, P., Routhier, F., & Martin-Lemoyne, V. (2013). Effects of a mobility assistance dog on the performance of functional mobility tests among ambulatory individuals with physical impairments and functional disabilities. *Assistive Technology*, 25 (4), 247-252.
- Champagne, A., Gagnon, D. H., & Vincent, C. (2016). Comparison of cardiorespiratory demand and rate of perceived exertion during propulsion in a natural environment with and without the use of a mobility assistance dog in manual wheelchair users. *American Journal of Physical Medicine & Rehabilitation*, 95 (9), 685-691.
- Collins, D. M., Fitzgerald, S. G., Sachs-Ericsson, N., Scherer, M., Cooper, R. A., & Boninger, M. L. (2006). Psychosocial well-being and community participation of service dog partners. *Disability & Rehabilitation Assistive Technology*, 1 (1-2), 41-48.
- Crowe, T. K., Perea-Burns, S., Sedillo, J. S., Hendrix, I. C., Winkle, M., & Deitz, J. (2014). Effects of partnerships between people with mobility challenges and service dogs. *American Journal of Occupational Therapy*, 68 (2), 194-202.
- EOAK/1067/2019. Oikeusasiamiehen ratkaisu 04/2020. Saatavilla: <https://www.oikeusasiamies.fi/rfi/ratkaisut/-/eoar/1067/2019>
- Fairman, S. K., & Huebner, R. A. (2001). Service dogs: A compensatory resource to improve function. *Occupational Therapy in Health Care*, 14 (1), 41-52.
- Gagnon, D., Blanchet, M., Martin-Lemoyne, V., Vincent, C., Routhier, F., & Corriveau, H. (2013). Using a mobility assistance dog reduces upper limb effort during manual wheelchair ramp ascent in an individual with spinal cord injury. *Journal of Spinal Cord Medicine*, 36 (6), 700-706.
- Gouvernement du Québec (2021). Mobility Assistance Dog Reimbursement Program. Viitattu 28.12.2021. Saatavilla: <https://www.quebec.ca/en/health/health-system-and-services/assistive-devices-disabilities-and-handicaps/mobility-assistance-dog-reimbursement-program>.
- Gravrok, J., Howell, T., Bendrups, D., & Bennett, P. (2020). Thriving through relationships: Assistance dogs' and companion dogs' perceived ability to contribute to thriving in individuals with and without a disability. *Disability & Rehabilitation Assistive Technology*, 15 (1), 45-53.
- Hall, S. S., MacMichael, J., Turner, A., & Mills, D. S. (2017). A survey of the impact of owning a service dog on quality of life for individuals with physical and hearing disability: A pilot study. *Health & Quality of Life Outcomes*, 15 (1), 59.
- Herlache-Pretzer, E., Winkle, M. Y., Csatari, R., Kolanowski, A., Londry, A., & Dawson, R. (2017). The impact of service dogs on engagement in occupation among females with mobility impairments: A qualitative descriptive study. *International Journal of Environmental Research & Public Health* [Electronic Resource], 14 (6), 06 16.
- Hubert, G., Tousignant, M., Routhier, F., Corriveau, H. & Champagne, N. (2013). Effect of service dogs on manual wheelchair users with spinal cord injury: a pilot study. *Journal of Rehabilitation Research & Development*, 50 (3), 341-350.
- Invalidiiliitto (2021). Viitattu 10.12.2021. Saatavilla <https://www.invalidiiliitto.fi/tukea/avustajakoirat>.
- Kapanen, H. (2021). Henkilökohtainen tiedonanto 21.12.2021. Invalidiiliitto ry.
- Khelia, I., Martin, M. & Adam, S. (2007). Mobility assistance dogs for mobility-impaired people. Summary. Agence d'évaluation des technologies et des modes d'intervention en santé (AETMIS). Saatavilla: <http://collections.banq.qc.ca/ark:/52327/bs47672>.
- Lundqvist, M., Levin, L., Roback, K., & Alwin, J. (2018). The impact of service and hearing dogs on health-related quality of life and activity level: A Swedish longitudinal intervention study. *BMC Health Services Research*, 18 (1), 497.
- Lundqvist, M., Alwin, J., & Levin, L. (2019). Certified service dogs - A cost-effectiveness analysis appraisal. *PLoS ONE* [Electronic Resource], 14 (9), e0219911.
- Lundqvist, M., Levin, L., Alwin, J., & Nedlund, A. (2021). To live with a wagging tailed assistant - service and hearing dog ownership from the perspective of Swedish owners. *Health & Social Care in the Community*, 29 (4), 935-946.
- Martin-Lemoyne, V., Gagnon, D. H., Routhier, F., Poissant, L., Tousignant, M., Corriveau, H., et al. (2016). To what extent can the use of a mobility assistance dog reduce upper limb efforts when manual wheelchair users ascend a ramp? *Journal of Applied Biomechanics*, 32 (2), 186-195.
- Martin-Lemoyne, V., Vincent, C., Boutros, G. E. H., Routhier, F., & Gagnon, D. H. (2020). Effects of a trained mobility assistance dog on upper extremity muscular effort during wheelchair propulsion on tiled and carpeted floors in individuals with a spinal cord injury. *Clinical Biomechanics*, 73, 28-34.
- Myndigheten för delaktighet (2018). Assistanshundar för bättre hälsa och delaktighet. En redovisning av två regeringsuppdrag som rör assistanshundar. 2018:12. ISBN: 978-91-87883-53-8.
- Myndigheten för delaktighet (2021). Viitattu 15.12. Saatavilla: <https://www.mfd.se/vart-uppdrag/assistanshundar/>.
- Rajala, E., Venojärvi, M., Kapanen, H. & Hiekkala, S. (2019) Avustajakoiran merkitys elämänlaadulle: fyysiselle, henkille ja sosiaaliselle hyvinvoinnille sekä henkilökohtaisen avustajan tarpeelle. *Invalidiiliiton julkaisuja R.28.*, 2019. ISBN 978-952-5548-68-6.
- Rintala, D. H., Matamoros, R., & Seitz, L. L. (2008). Effects of assistance dogs on persons with mobility or hearing impairments: A pilot study. *Journal of Rehabilitation Research & Development*, 45 (4), 489-503.
- Ritola, P. (2021). Henkilökohtainen tiedonanto 21.01.2021. Avustajakoira-Assistenthund ry.
- Rodríguez, K. E., Bibbo, J., Verdon, S., & O'Haire, M. E. (2019). Mobility and medical service dogs: A qualitative analysis of

- expectations and experiences. *Disability & Rehabilitation Assistive Technology*, 15 (5), 499-509.
- Rodriguez, K. E., Greer, J., Yacilla, J. K., Beck, A. M., & O'Haire, M. E. (2020a). The effects of assistance dogs on psychosocial health and wellbeing: A systematic literature review. *PLoS ONE [Electronic Resource]*, 15 (12), e0243302
- Rodriguez, K. E., Bibbo, J., & O'Haire, M. E. (2020b). The effects of service dogs on psychosocial health and wellbeing for individuals with physical disabilities or chronic conditions. *Disability & Rehabilitation*, 42 (10), 1350-1358.
- Service- och Signahundsförbundet (2021). Viitattu 15.12.2021. Saatavilla: <http://www.soshund.se/>.
- Shintani, M., Senda, M., Takayanagi, T., Katayama, Y., Furusawa, K., Okutani, T., et al. (2010). The effect of service dogs on the improvement of health-related quality of life. *Acta Medica Okayama*, 64 (2), 109-113.
- Sirola, P. & Töytäri, O. (2014). Avustajakoira järjestelmä. Selvitys järjestelmän nykytilasta ja kehittämisehdotuksia. Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen työpapereita 39/2014. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-416-8>.
- Socialstyrelsen. (2014). Utvärdering av försöksverksamhet med service- och signahundar. 2014:12. Saatavilla: <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2014-12-30.pdf>.
- STM074:00/2021. Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteiden kehittämis- ja koordinoitiryhmä. Sosiaali ja terveystenministeriö. Viitattu 8.11.2021. Saatavilla: <https://stm.fi/hanke?tunnus=STM074:00/2021>.
- Svenska Brukhundklubben (2016). Viitattu 15.12.2021. Saatavilla: <https://www.brukhundklubben.se/assistanshund/om-assistanshund/vem-betalar-min-assistanshund/>.
- Svenska Brukhundklubben (2019). Viitattu 15.12.2021. Saatavilla: <https://www.brukhundklubben.se/assistanshund/utbilda-assistanshund/>.
- Vincent, C., Gagnon, D., Routhier, F., Leblond, J., Boucher, P., Blanchet, M., et al. (2015). Service dogs in the province of Quebec: Sociodemographic profile of users and the dogs' impact on functional ability. *Disability and Rehabilitation-Assistive Technology*, 10 (2), 132-140.
- Vincent, C., Poissant, L., Gagnon, D. H., & Corriveau, H. (2016). Consensus building for the development of guidelines for recommending mobility service dogs for people with motor impairments. *Technology & Disability*, 28(3), 67-77.
- Vincent, C., Gagnon, D. H., Dumont, F., & ADAMI group. (2017). Pain, fatigue, function and participation among long-term manual wheelchair users partnered with a mobility service dog. *Disability & Rehabilitation Assistive Technology*, 14 (2), 99-108.
- Winkle, M., Crowe, T. K., & Hendrix, I. (2012). Service dogs and people with physical disabilities partnerships: A systematic review. *Occupational Therapy International*, 19 (1), 54-66.
- Yamamoto, M., & Hart, L. A. (2019). Professionally- and self-trained service dogs: Benefits and challenges for partners with disabilities. *Frontiers in Veterinary Science*, 6, 179.

Liite 1: Kirjallisuushaku

Ajankohta: 3 - 7.9.2021

Tekijä: Pia Pörfors, THL

Käytetyt tietokannat:

- Academic Search Elite (EBSCO)
- Cochrane Library (Wiley)
- Medline (OVID)
- Cinahl (Ebsco)
- SocIndex with fulltext (Ebsco)
- Sociology Collection (ProQuest) Sisältää ASSIA, Social Services Abstracts, Sociological Abstracts)
- Web of Science Core Collection

Käytetyt hakustrategiat:

Medline 3.9.2021

Database(s): Ovid MEDLINE(R) and Epub Ahead of Print, In-Process, In-Data-Review & Other Non-Indexed Citations and Daily 1946 to September 02, 2021

Search Strategy:

#	Searches	Results
1	("service dog" or "service dogs" or "assistance dog" or "assistance dogs" or "guide dog" or "guide dogs" or "assisting dog" or "assisting dogs").ti,ab,kf.	394
2	("service animal" or "service animals" or "assistance animal" or "assistance animals").ti,ab,kf. and dog*.ti,ab,sh,kf.	49
3	1 or 2	413
4	(disability or disabilities or disabled or impair* or blind* or deaf* or "hard-of-hearing" or "mobility limitation" or "mobility limitations" or "mobility disorder" or "mobility disorders" or "wheelchair user" or "wheelchair users" or "movement disorder" or "movement disorders" or "gait disorder" or "gait disorders" or "gait dysfunction" or "gait dysfunctions" or "gait apraxia" or "gait ataxia" or "ambulatory difficulty" or "ambulatory difficulties" or "ambulatory limitation" or "ambulatory limitations" or "multiple sclerosis" or MS or "muscular dystrophy" or "rheumatoid degeneration" or ALS or "amyotrophic lateral sclerosis" or "cerebral palsy" or CP or "spinal cord injury" or "spinal cord injuries" or "spina bifida" or "neurological disorder" or "neurological disorders" or paralysis).ti,ab,kf.	1917480
5	3 and 4	210
6	((("disabled persons" or "persons with hearing impairments" or deafness or "visually impaired persons" or blindness or "mobility limitation" or "mobility impairment" or "movement disorders" or "gait apraxia" or "gait ataxia" or "gait disorders, neurologic") and dogs).sh.	573
7	dog diseases/ or ve.fs.	378722
8	6 not 7	317
9	5 or 8	449
10	(address or autobiography or bibliography or biography or "case reports" or "interview" or "personal narrative" or portrait or comment or dictionary or directory or "duplicate publication" or editorial or "expression of concern" or festschrift or "historical article" or "interactive tutorial" or interview or lecture or "legal case" or letter or news or "newspaper article" or portrait or "video-audio media" or webcast).pt.	4624378
11	9 not 10	393
12	limit 11 to yr="2000 -Current"	234

Cinahl 3.9.2021

S1 TI ("service dog" or "service dogs" or "assistance dog" or "assistance dogs" or "guide dog" or "guide dogs" or "assisting dog" or "assisting dogs") OR AB ("service dog" or "service dogs" or "assistance dog" or "assistance dogs" or "guide dog" or "guide dogs" or "assisting dog" or "assisting dogs") (262)

S2 ("service animal" or "service animals" or "assistance animal" or "assistance animals") and dog* (427)

S3 S1 OR S2 (535)

S4 TI ((disability or disabilities or disabled or impair* or blind* or deaf* or "hard-of-hearing" or "mobility limitation" or "mobility limitations" or "mobility disorder" or "mobility disorders" or "wheelchair user" or "wheelchair users" or "movement disorder" or "movement disorders" or "gait disorder" or "gait disorders" or "gait dysfunction" or "gait dysfunctions" or "gait apraxia" or "gait ataxia" or "ambulatory difficulty" or "ambulatory difficulties" or "ambulatory limitation" or "ambulatory limitations" or "multiple sclerosis" or MS or "muscular dystrophy" or "rheumatoid degeneration" or ALS or "amyotrophic lateral sclerosis" or "cerebral palsy" or CP or "spinal cord injury" or "spinal cord injuries" or "spina bifida" or "neurological disorder" or "neurological disorders" or paralysis)) OR AB ((disability or disabilities or disabled or impair* or blind* or deaf* or "hard-of-hearing" or "mobility limitation" or "mobility limitations" or "mobility disorder" or "mobility disorders" or "wheelchair user" or "wheelchair users" or "movement disorder" or "movement disorders" or "gait disorder" or "gait disorders" or "gait dysfunction" or "gait dysfunctions" or "gait apraxia" or "gait ataxia" or "ambulatory difficulty" or "ambulatory difficulties" or "ambulatory limitation" or "ambulatory limitations" or "multiple sclerosis" or MS or "muscular dystrophy" or "rheumatoid degeneration" or ALS or "amyotrophic lateral sclerosis" or "cerebral palsy" or CP or "spinal cord injury" or "spinal cord injuries" or "spina bifida" or "neurological disorder" or "neurological disorders" or paralysis)) (446,634)

S5 S3 AND S4 (165)

S6 MH("Disabled" OR "Wheelchairs Utilization" OR "Deaf-Blind Disorders" OR "Deafness" OR "Hearing Disorders" OR "Blindness" OR "Vision Disorders" OR "Physical Mobility Impairment" OR "Impaired Physical Mobility" OR "Movement Disorders" OR "Gait Disorders, Neurologic" OR "Ataxia" OR "Apraxia" OR "Gait Apraxia") AND MH("dogs") (198)

S7 S5 OR S6 (307)

S8 S7 NOT MH("dog diseases") (306)

S9 PT(interview* or letter or portrait or address or commentary or editorial or news or "case study" or "historical article" or "book review" or "brief item" or anecdote) (1,868,679)

S10 S8 NOT S9 (235)

S9 S8 S7 Limiters - Published Date: 20000101-20211231 (125)

Academic journals, dissertations

Web of Science Core Collection 6.9.2021

#1 TI=("service dog" or "service dogs" or "assistance dog" or "assistance dogs" or "guide dog" or "guide dogs" or "assisting dog" or "assisting dogs") OR AB=("service dog" or "service dogs" or "assistance dog" or "assistance dogs" or "guide dog" or "guide dogs" or "assisting dog" or "assisting dogs") Indexes=SCI-EXPANDED, SSCI, A&HCI, ESCI Timespan=All years (543)

#2 TI=("service animal" or "service animals" or "assistance animal" or "assistance animals") and TI=dog* Indexes=SCI-EXPANDED, SSCI, A&HCI, ESCI Timespan=All years (4)

#3 AB=("service animal" or "service animals" or "assistance animal" or "assistance animals") and AB=dog* Indexes=SCI-EXPANDED, SSCI, A&HCI, ESCI Timespan=All years (35)

#4 #1 OR #2 OR #3 (556)

#5 TI =(disability or disabilities or disabled or impair* or blind* or deaf* or "hard-of-hearing" or "mobility limitation" or "mobility limitations" or "mobility disorder" or "mobility disorders" or "wheelchair user" or "wheelchair users" or "movement disorder" or "movement disorders" or "gait disorder" or "gait disorders" or "gait dysfunction" or "gait dysfunctions" or "gait apraxia" or "gait ataxia" or "ambulatory difficulty" or "ambulatory difficulties" or "ambulatory limitation" or "ambulatory limitations" or "multiple sclerosis" or MS or "muscular dystrophy" or "rheumatoid degeneration" or ALS or "amyotrophic lateral sclerosis" or "cerebral palsy" or CP or "spinal cord injury" or "spinal cord injuries" or "spina bifida" or "neurological disorder" or "neurological disorders" or paralysis) OR AB=(disability or disabilities or disabled or impair* or blind* or deaf* or "hard-of-hearing" or "mobility limitation" or "mobility limitations" or "mobility disorder" or "mobility disorders" or "wheelchair user" or "wheelchair users" or "movement disorder" or "movement disorders" or "gait disorder" or "gait disorders" or "gait dysfunction" or "gait dysfunctions" or "gait apraxia" or "gait ataxia" or "ambulatory difficulty" or "ambulatory difficulties" or "ambulatory limitation" or "ambulatory limitations" or "multiple sclerosis" or MS or "muscular dystrophy" or "rheumatoid degeneration" or ALS or "amyotrophic lateral sclerosis" or "cerebral palsy" or CP or "spinal cord injury" or "spinal cord injuries" or "spina bifida" or "neurological disorder" or "neurological disorders" or paralysis) (2,162,890)

#6 #4 AND #5 (265)

#7 TS=("dog disease" or "dog diseases" or "dog disorder" or "dog disorders") (79)

#8 #6 NOT #7 (265)

#9 (#6 NOT #7) AND DOCUMENT TYPES:(Article OR Abstract of Published Item OR Book OR Book Chapter OR Correction OR Correction, Addition OR Early Access OR Meeting Abstract OR Proceedings Paper or Review) Indexes=SCI-EXPANDED, SSCI, A&HCI, ESCI Timespan=2000-2021 (223)

Cochrane Library (yhteishaku Cochrane Database of Systematic Reviews ja Cochrane Central Register of Controlled Trials) 6.9.2021

17 Trials matching ("service dog" or "service dogs" or "assistance dog" or "assistance dogs" or "guide dog" or "guide dogs" or "assisting dog" or "assisting dogs"):ti,ab,kw OR (("service animal" or "service animals" or "assistance animal" or "assistance animals") and (dog*)):ti,ab,kw" (Word variations have been searched)

ProQuest Sociology Collection 6.9.2021

S1 ti(("service dog" or "service dogs" or "assistance dog" or "assistance dogs" or "guide dog" or "guide dogs" or "assisting dog" or "assisting dogs")) OR ab(("service dog" or "service dogs" or "assistance dog" or "assistance dogs" or "guide dog" or "guide dogs" or "assisting dog" or "assisting dogs")) OR su(("service dog" or "service dogs" or "assistance dog" or "assistance dogs" or "guide dog" or "guide dogs" or "assisting dog" or "assisting dogs")) (326)

S2 ti(("service animal" or "service animals" or "assistance animal" or "assistance animals") and dog*) OR ab(("service animal" or "service animals" or "assistance animal" or "assistance animals") and dog*) OR su(("service animal" or "service animals" or "assistance animal" or "assistance animals") and dog*) (54)

S3 S1 OR S2 (331)

S4 ti((disability or disabilities or disabled or impair* or blind* or deaf* or "hard-of-hearing" or "mobility limitation" or "mobility limitations" or "mobility disorder" or "mobility disorders" or "wheelchair user" or "wheelchair users" or "movement disorder" or "movement disorders" or "gait disorder" or "gait disorders" or "gait dysfunction" or "gait dysfunctions" or "gait apraxia" or "gait ataxia" or "ambulatory difficulty" or "ambulatory difficulties" or "ambulatory limitation" or "ambulatory limitations" or "multiple sclerosis" or MS or "muscular dystrophy" or "rheumatoid degeneration" or ALS or "amyotrophic lateral sclerosis" or "cerebral palsy" or CP or "spinal cord injury" or "spinal cord injuries" or "spina bifida" or "neurological disorder" or "neurological disorders" or paralysis) OR ab(disability or disabilities or disabled or impair* or blind* or deaf* or "hard-of-hearing" or "mobility limitation" or "mobility limitations" or "mobility disorder" or "mobility disorders" or "wheelchair user" or "wheelchair users" or "movement disorder" or "movement disorders" or "gait disorder" or "gait disorders" or "gait dysfunction" or "gait dysfunctions" or "gait apraxia" or "gait ataxia" or "ambulatory difficulty" or "ambulatory difficulties" or "ambulatory limitation" or "ambulatory limitations" or "multiple sclerosis" or MS or "muscular dystrophy" or "rheumatoid degeneration" or ALS or "amyotrophic lateral sclerosis" or "cerebral palsy" or CP or "spinal cord injury" or "spinal cord injuries" or "spina bifida" or "neurological disorder" or "neurological disorders" or paralysis) OR su(disability or disabilities or disabled or impair* or blind* or deaf* or "hard-of-hearing" or "mobility limitation" or "mobility limitations" or "mobility disorder" or "mobility disorders" or "wheelchair user" or "wheelchair users" or "movement disorder" or "movement disorders" or "gait disorder" or "gait disorders" or "gait dysfunction" or "gait dysfunctions" or "gait apraxia" or "gait ataxia" or "ambulatory difficulty" or "ambulatory difficulties" or "ambulatory limitation" or "ambulatory limitations" or "multiple sclerosis" or MS or "muscular dystrophy" or "rheumatoid degeneration" or ALS or "amyotrophic lateral sclerosis" or "cerebral palsy" or CP or "spinal cord injury" or "spinal cord injuries" or "spina bifida" or "neurological disorder" or "neurological disorders" or paralysis) (163,235)

S5 S3 AND S4 (266)

S6 su((disability OR disabilities OR disabled OR impair* OR blind* OR deaf* OR "hard-of-hearing" OR "mobility limitation" OR "mobility limitations" OR "mobility disorder" OR "mobility disorders" OR "wheelchair user" OR "wheelchair users" OR "movement disorder" OR "movement disorders" OR "gait disorder" OR "gait disorders" OR "gait dysfunction" OR "gait dysfunctions" OR "gait apraxia" OR "gait ataxia" OR "ambulatory difficulty" OR "ambulatory difficulties" OR "ambulatory limitation" OR "ambulatory limitations" OR "multiple sclerosis" OR MS OR "muscular dystrophy" OR "rheumatoid degeneration" OR ALS OR "amyotrophic lateral sclerosis" OR "cerebral palsy" OR CP OR "spinal cord injury" OR "spinal cord injuries" OR "spina bifida" OR "neurological disorder" OR "neurological disorders" OR paralysis)) AND su(dog*) (98)

S7 S5 OR S6 (277)

S8 S7 Limits applied

Scholarly Journals OR Reports OR Dissertations & Theses

NOT (Feature AND News AND General Information AND Commentary AND Biography AND Interview)

2000 – 2021 (5)

Academic Search Elite 6.9.2021

S1 TI ("service dog" or "service dogs" or "assistance dog" or "assistance dogs" or "guide dog" or "guide dogs" or "assisting dog" or "assisting dogs") OR AB ("service dog" or "service dogs" or "assistance dog" or "assistance dogs" or "guide dog" or "guide dogs" or "assisting dog" or "assisting dogs") OR DE("service dog" or "service dogs" or "assistance dog" or "assistance dogs" or "guide dog" or "guide dogs" or "assisting dog" or "assisting dogs") (815)

Limiters - Document Type: Article, Proceeding

S2 TI (("service animal" or "service animals" or "assistance animal" or "assistance animals") and dog*)) OR AB (("service animal" or "service animals" or "assistance animal" or "assistance animals") and dog*)) OR DE(("service animal" or "service animals" or "assistance animal" or "assistance animals") and dog*)) (162)

Limiters - Document Type: Article, Proceeding

S3 S1 OR S2 (903)

S4 TI (disability or disabilities or disabled or impair* or blind* or deaf* or "hard-of-hearing" or "mobility limitation" or "mobility limitations" or "mobility disorder" or "mobility disorders" or "wheelchair user" or "wheelchair users" or "movement disorder" or "movement disorders" or "gait disorder" or "gait disorders" or "gait dysfunction" or "gait dysfunctions" or "gait apraxia" or "gait ataxia" or "ambulatory difficulty" or "ambulatory difficulties" or "ambulatory limitation" or "ambulatory limitations" or "multiple sclerosis" or MS or "muscular dystrophy" or "rheumatoid degeneration" or ALS or "amyotrophic lateral sclerosis" or "cerebral palsy" or CP or "spinal cord injury" or "spinal cord injuries" or "spina bifida" or "neurological disorder" or "neurological disorders" or paralysis) OR AB (disability or disabilities or disabled or impair* or blind* or deaf* or "hard-of-hearing" or "mobility limitation" or "mobility limitations" or "mobility disorder" or "mobility disorders" or "wheelchair user" or "wheelchair users" or "movement disorder" or "movement disorders" or "gait disorder" or "gait disorders" or "gait dysfunction" or "gait dysfunctions" or "gait apraxia" or "gait ataxia" or "ambulatory difficulty" or "ambulatory difficulties" or "ambulatory limitation" or "ambulatory limitations" or "multiple sclerosis" or MS or "muscular dystrophy" or "rheumatoid degeneration" or ALS or "amyotrophic lateral sclerosis" or "cerebral palsy" or CP or "spinal cord injury" or "spinal cord injuries" or "spina bifida" or "neurological disorder" or "neurological disorders" or paralysis) 1,064,050

Limiters - Document Type: Article, Proceeding

S5 S3 AND S4 (434)

S6 DE("DISABILITIES" OR "HEARING disorders" OR "MOVEMENT disorders" OR "VISION disorders" OR "PEOPLE with disabilities" or "GAIT apraxia" or "GAIT disorders" or "GAIT in humans" or "ATAXIA") AND DE("dogs") (66)

Limiters - Document Type: Article, Proceeding

S7 S5 OR S6 (482)

S8 TI ("dog disorder" or "dog disorders" or "dog disease" or "dog diseases" or "dog illness" or "dog illnesses" or "sick dog" or "sick dogs") OR AB("dog disorder" or "dog disorders" or "dog disease" or "dog diseases" or "dog illness" or "dog illnesses") OR KW("dog disorder" or "dog disorders" or "dog disease" or "dog diseases" or "dog illness" or "dog illnesses") OR KW("dog disorder" or "dog disorders" or "dog disease" or "dog diseases" or "dog illness" or "dog illnesses") OR SU("dog disorder" or "dog disorders" or "dog disease" or "dog diseases" or "dog illness" or "dog illnesses")) (49,436)

S9 S7 NOT S8 (465)

S10 S9 Published Date: 20000101-20211231

Scholarly (Peer Reviewed) Journals (219)

SocIndex with fulltext 7.9.2021

S1 TI ("service dog" or "service dogs" or "assistance dog" or "assistance dogs" or "guide dog" or "guide dogs" or "assisting dog" or "assisting dogs") OR AB ("service dog" or "service dogs" or "assistance dog" or "assistance dogs" or "guide dog" or "guide dogs" or "assisting dog" or "assisting dogs") OR KW ("service dog" or "service dogs" or "assistance dog" or "assistance dogs" or "guide dog" or "guide dogs" or "assisting dog" or "assisting dogs") (71)

S2 TI ((("service animal" or "service animals" or "assistance animal" or "assistance animals") and dog*)) OR AB (((("service animal" or "service animals" or "assistance animal" or "assistance animals") and dog*)) OR KW ((("service animal" or "service animals" or "assistance animal" or "assistance animals") and dog*)) OR (SU("service animal" or "service animals" or "assistance animal" or "assistance animals") and dog*)) (21)

S3 S1 OR S2 (80)

S4 S4 TI (disability or disabilities or disabled or impair* or blind* or deaf* or "hard-of-hearing" or "mobility limitation" or "mobility limitations" or "mobility disorder" or "mobility disorders" or "wheelchair user" or "wheelchair users" or "movement disorder" or "movement disorders" or "gait disorder" or "gait disorders" or "gait dysfunction" or "gait dysfunctions" or "gait apraxia" or "gait ataxia" or "ambulatory difficulty" or "ambulatory difficulties" or "ambulatory limitation" or "ambulatory limitations" or "multiple sclerosis" or MS or "muscular dystrophy" or "rheumatoid degeneration" or ALS or "amyotrophic lateral sclerosis" or "cerebral palsy" or CP or "spinal cord injury" or "spinal cord injuries" or "spina bifida" or "neurological disorder" or "neurological disorders" or paralysis) OR AB (disability or disabilities or disabled or impair* or blind* or deaf* or "hard-of-hearing" or "mobility limitation" or "mobility limitations" or "mobility disorder" or "mobility disorders" or "wheelchair user" or "wheelchair users" or "movement disorder" or "movement disorders" or "gait disorder" or "gait disorders" or "gait dysfunction" or "gait dysfunctions" or "gait apraxia" or "gait ataxia" or "ambulatory difficulty" or "ambulatory difficulties" or "ambulatory limitation" or "ambulatory limitations" or "multiple sclerosis" or MS or "muscular dystrophy" or "rheumatoid degeneration" or ALS or "amyotrophic lateral sclerosis" or "cerebral palsy" or CP or "spinal cord injury" or "spinal cord injuries" or "spina bifida" or "neurological disorder" or "neurological disorders" or paralysis) OR KW (disability or disabilities or disabled or impair* or blind* or deaf* or "hard-of-hearing" or "mobility limitation" or "mobility limitations" or "mobility disorder" or "mobility disorders" or "wheelchair user" or "wheelchair users" or "movement disorder" or "movement disorders" or "gait disorder" or "gait disorders" or "gait dysfunction" or "gait dysfunctions" or "gait apraxia" or "gait ataxia" or "ambulatory difficulty" or "ambulatory difficulties" or "ambulatory limitation" or "ambulatory limitations" or "multiple sclerosis" or MS or "muscular dystrophy" or "rheumatoid degeneration" or ALS or "amyotrophic lateral sclerosis" or "cerebral palsy" or CP or "spinal cord injury" or "spinal cord injuries" or "spina bifida" or "neurological disorder" or "neurological disorders" or paralysis) (68,650)

S5 "PEOPLE with disabilities" OR "DISABILITIES" OR "WOMEN with disabilities" OR "MEN with disabilities" OR "PEOPLE with visual disabilities" OR "SERVICES for people with disabilities" OR "OLDER people with visual disabilities" OR "OLDER people with disabilities" OR "BLIND" OR DEAF OR "hearing disorders" or "hearing impaired" or "vision disorders") (40,104)

S6 S4 OR S5 (79,221)

S7 S3 AND S6 (60)

S7 Limiters - Date of Publication: 20000101-20211231 (35)

Scholarly, Peer reviewed journals, academic journals

Liite 2: Yhteenveto tutkimuksista

Tutkimus	Tutkitut koirat	Tutkimusasetelma	Otoskoko	Tiedonkeruu- ja arviointimenetelmät	Päätulokset
Blanchet ym. 2013 Kanada	Avustajakoira	Poikkileikkaus. Vertailu avustajakoiran kanssa ja ilman avustajakoira.	n = 34	Kokeelliset mittaukset. 10 m kävelytesti, TUG-testi sekä portaiden nousu ja lasku (suoritusnopeus).	Kaikissa muissa testeissä paitsi portaiden laskeutumisessa havaittiin nopeampi suoritus avustajakoiran kanssa kuin ilman koira.
Champagne ym. 2016 Kanada	Avustajakoira	Poikkileikkaus. Vertailu avustajakoiran kanssa ja ilman avustajakoira.	n = 13	Kokeelliset mittaukset. Pyörätuolilla liikkuminen 630 m radalla, jossa mm. tasamaata ja ramppi (suoritusnopeus, sydän- ja verenkiertoelimistön toiminta, itsekoettu rasitus).	Avustajakoiran kanssa liikkuminen vähensi sydän- ja hengityselimistön tekemää työtä. Tutkittavat liikkuiivat merkitsevästi nopeammin sekä kokivat vähemmän rasitusta pyörätuolilla liikkumisessa koiran kanssa kuin ilman koira.
Collins ym. 2006 USA	Avustajakoira	Poikkileikkaus. Vertailu avustajakoiran käyttäjien (n = 76) ja koiraan jonottavan kontrolliryhmän (n = 76) välillä.	n = 152	Kysely. Masennus (CES-D), mieliala (PANAS), yksinäisyys (UCLA Loneliness Scale), itsetunto (RSE), osallistuminen (CHART).	Psykososiaaliseen hyvinvointiin liittyvät tekijät eivät eronneet avustajakoiran käyttäjien ja kontrolliryhmän välillä. Alaryhmätarkasteluissa niillä avustajakoiran käyttäjillä, joilla oli joko etenevä sairaus tai diagnosoitu masennus, havaittiin parempi mieliala kontrolliryhmään verrattuna.
Crowe ym. 2014 USA	Avustajakoira	Poikkileikkaus. Vertailu avustajakoiran kanssa ja ilman avustajakoira.	n = 3	Kokeelliset mittaukset ja havainnointi. Arjen fyysisiin toimintoihin kuluva aika ja vaivannäkö. Sosiaalinen kanssakäynti asioiden hoidon yhteydessä.	Avustajakoira vähensi fyysisiin toimintoihin kuluva aikaa (esineiden nostaminen ja noutaminen) ja vaivannäköä (esineiden nostaminen ja oven aukaisu). Koira lisäsi sosiaalista kanssakäymistä 2/3 tutkittavista.
Fairman & Huebner 2001 Kanada	Avustajakoira (94 %), psyykkinen tukikoira, kuulokoira	Poikkileikkaus	n = 202	Kysely. Avustajakoiran koetut hyödyt (avoimet ja suljetut kysymykset).	Avustajakoiran koettiin tuovan apua mm. tavaroiden nostamiseen ja hakemiseen, liikkumiseen kotona ja kodin ulkopuolella, kaupassa käymiseen, kotitöihin, pukeutumiseen sekä terveyden ylläpitämiseen. Koira lisäsi sosiaalista vuorovaikutusta ja vapaaajan aktiviteetteihin osallistumista, sekä paransi turvallisuutta ja elämänhallinnan kokemusta. Maksettu ja maksuton apu väheni avustajakoiran myötä.
Gagnon ym. 2013 Kanada	Avustajakoira	Poikkileikkaus. Vertailu avustajakoiran kanssa ja ilman avustajakoira.	n = 1	Kokeelliset mittaukset. Pyörätuolilla liikkuminen ramppia ylös (yläraajojen lihastyö, mekaaninen tehokkuus).	Avustajakoira vähensi yläraajojen tekemää lihastyötä ja vaivannäköä liikuttaessa manuaalipyörätuolilla ramppia ylös.
Gravrok ym. 2019 Australia	Avustajakoira, hypo- ja kohtaakoira, psyykkinen tukikoira, opas-koira, kuulokoira	Poikkileikkaus. Avustajakoirien käyttäjien (n = 165), lemmikkikoiran omistavien toimintarajoitteisten (n = 249) sekä lemmikkikoiran omistavien ei-toimintarajoitteisten vertailu (n = 198)	n = 612	Kysely. Avustaja-/lemmikkikoirien omistajien psykososiaaliseen hyvinvointiin ja elämässä menestymiseen liittyvien tekijöiden vertailu, esim. koiralta saatava tuki, psyykkinen terveys.	Tutkimuksen mukaan erilaisten avustajakoirien käyttäjät raportoivat saavansa enemmän tukea koiralta verrattuna sekä toimintarajoitteisiin että ei-toimintarajoitteisiin henkilöihin, jotka omistivat tavallisen lemmikkikoiran. Lisäksi erilaisten avustajakoirien käyttäjät kokivat koiran tukevan psyykkistä terveyttään enemmän muihin ryhmiin verrattuna

Hall ym. 2017 UK	Avustajakoira	Poikkileikkaus. Vertailu avustajakoiran käyttäjien (n = 72) ja koiraa jonottavan kontrolliryhmän (n = 24) välillä.	n = 96	Kysely. Elämänlaatu (Flanagan Quality of Life-scale).	Avustajakoiran käyttäjillä havaittiin parempi elämänlaatu koiraa jonottaviin henkilöihin verrattuna. Elämänlaatumittarin eri osa-alueista avustajakoiran käyttäjät saivat koiraa jonottavia paremmat pisteet terveyteen, työhön, oppimiseen, itsenäisyyteen, vapaa-ajan aktiviteetteihin ja sosiaaliseen kanssakäymiseen liittyvistä asioista.
Herlache-Pretzer ym. 2017 USA	Avustajakoira	Laadullinen tutkimus	n = 4	Haastattelu. Avustajakoiran koetut hyödyt.	Avustajakoiralla koettiin olevan hyötyä jokapäiväiseen elämään sekä kykyyn selviytyä itsenäisesti päivittäisistä aktiviteeteista kotona ja kodin ulkopuolella. Koira antoi myös tukea ja turvaa lisäten käyttäjien aktiivisuutta sekä parantaen heidän osallistumistaan sosiaalisissa tilanteissa.
Hubert ym. 2013 Kanada	Avustajakoira	Pitkittäistutkimus. Alkutilanne ennen koiraa, seuranta 7kk koiran saamisen jälkeen.	n = 11	Kokeelliset mittaukset ja kysely. Pyörätuolilla liikkuminen (taito, kestävyys ja koettu rasitus). Osallistuminen (LIFE-H), kyky palata normaaliin elämään (RNLI), olkapääkipu (WUSPI), Elämänlaatu (QLI).	Avustajakoira paransi manuaalipyörätuolia käyttävien henkilöiden liikkumista pyörätuolilla (käyttäjän kokema rasitus vähentyi ja koira avusti erityisesti voimaa vaativissa kohdissa esim. kynnykset). Myös olkapääkipu väheni ja sosiaalinen osallistuminen sekä kyky palata normaalin elämään parani seurannan aikana. Elämänlaadussa ei havaittu muutosta seurannan aikana.
Lundqvist ym. 2018 Ruotsi	Avustajakoira (55 %), hypo-/kohtauskoira, kuulokoira	Pitkittäistutkimus. Alkutilanne ennen oman koiran koulutusta, seuranta 3kk koiran koulutuksen ja sertifiointin jälkeen.	n = 55	Kysely ja haastattelut. Terveyteen liittyvä elämänlaatu (EQ-VAS, EQ-5D ja SF-36), itsetunto (RSE), yleinen hyvinvointi (WHO-5) sosiaaliset aktiviteetit, fyysinen aktiivisuus, kodin ulkopuolella vietetty aika.	Tutkittavien elämänlaatu parantui seurannassa EQ-VAS mittarilla arvioituna. Muilla elämänlaatumittareilla ei havaittu tilastollisesti merkitsevää muutosta. Terveydentilassa tapahtui positiivinen muutos. Emotionaalinen sekä yleinen hyvinvointi ja käyttäjien fyysinen aktiivisuus lisääntyivät seurannan aikana. Enemmistö tutkittavista koki sosiaalisen aktiivisuuden sekä kodin ulkopuolella liikkumisen parantuneen. Itsetunnossa ei havaittu muutosta.
Lundqvist ym. 2019 Ruotsi	Avustajakoira	Pitkittäistutkimus. Vertailu avustajakoiran käyttämisen ja tavallisen lemmikkikoiran omistamisen välillä.	n = 30	Kysely ja haastattelut. Vuosittaiset yhteiskunnalliset kustannukset (sis. terveydenhuolto, kunnalliset palvelut, epävirallinen hoito, sairaslomat ja koiran kustannukset) ja laatu- ja elinvoimat.	Sertifioitun avustajakoiran käyttämisen havaittiin olevan kustannustehokkaampi vaihtoehto tavallisen lemmikkikoiran omistamiseen verrattuna kymmenen vuoden ajanjaksoilla. Avustajakoiran käyttäjän alhaisemmat kustannukset liittyivät vähäisempään terveydenhuollon resurssien ja omaishoidon käyttöön sekä alhaisempaan tuottavuuden menetykseen.
Lundqvist ym. 2021 Ruotsi	Avustajakoira (55 %), hypo- ja kohtauskoira, kuulokoira	Laadullinen tutkimus	n = 55	Avoimia kysymyksiä sisältävä kysely. Odotukset ennen oman koiran avustaja-/kuulokoiraksi koulutusta, sekä kokemukset koiran sertifiointin jälkeen 3kk ja 1–3 v seurannassa.	Käyttäjien odotukset kuvasivat pääosin kokemuksia koiran sertifiointin jälkeen. Osallistujat kokivat, että heidän odotuksensa turvallisempaan ja itsenäisempään arkeen olivat täyttyneet koiran myötä. Sekä lyhyt- aikaisessa että pitkäaikaisessa seurannassa koiran koettiin parantaneen terveydentilaa, aktiivisuutta, turvallisuuden tunnetta, itsenäisyyttä sekä sosiaalisia suhteita.
Martin-Lemoyne ym. 2016 Kanada	Avustajakoira	Poikkileikkaus. Vertailu avustajakoiran kanssa ja ilman avustajakoiraa	n = 10	Kokeelliset mittaukset. Pyörätuolilla liikkuminen 4 metrin ramppia ylös (suoritusnopeus, olkapään kuormitus, yläraajojen lihastyö)	Avustajakoira paransi pyörätuolilla liikkumisen suoritusnopeutta ramppia ylös kelaatessa ja vähensi olkapään mekaanista kuormitusta sekä yläraajojen tekemää lihastyötä.
Martin-Lemoyne ym. 2020 Kanada	Avustajakoira	Poikkileikkaus. Vertailu avustajakoiran kanssa ja ilman avustajakoiraa	n = 13	Kokeelliset mittaukset. Pyörätuolilla liikkuminen 10 metrin matkalla tasamaalla kovalla ja pehmeällä alustalla (suoritusnopeus ja yläraajojen lihastyö).	Avustajakoira paransi pyörätuolilla liikkumisen suoritusnopeutta ja vähensi pyörätuolin kelaamiseen tarvittavaa yläraajojen lihasvoimaa tasamaalla. Positiiviset vaikutukset havaittiin molemmilla alustoilla liikuttaessa.

Rajala ym. 2019 Suomi	Avustajakoira	Poikkileikkaus. Vertailu avustajakoiran kanssa ja ilman avustajakoira, sekä koiran käyttäjien (n = 33) ja jonottavien välillä (n = 59)	n = 92	Kysely. Fyysinen toimintakyky (PROMIS), tarmokkuus (RAND-36), sosiaalinen toimintakyky (RAND-36, PROMIS), itsenäisyys ja osallistuminen, elämänlaatu, tyytyväisyys, henkilökohtaisen avun tarve ja riittävyys. Koiran merkitys työssä ja opiskelussa selvitettiin teemahaastatteluisia (n = 6).	Avustajakoiran koettiin auttavan mm. pe-seytymisessä, pukeutumisessa sekä liikkumisessa kotona ja kodin ulkopuolella sekä edistävän mm. elinvoimaisuutta, sosiaalista toimintakykyä, vapaa-ajan toimintaa sekä itsenäisyyden ja turvallisuuden tunnetta. Koiran käyttäjät kokivat saamansa henkilökohtaisen avun pääosin riittäväksi, kun taas koiraan jonottavat pitivät sitä useammin riittämättömänä. Avustajakoiran käyttäjät kokivat elämänlaatunsa sekä tyytyväisyytensä mm. päivittäisistä toiminnoista selviytymiseen paremmaksi kuin koiraan jonottavat henkilöt. Avustajakoiran koettiin tukevan opiskelu- ja työympäristössä.
Rintala ym. 2008 USA	Avustajakoira	Pitkittäistutkimus. Alkutilanne ennen koira, seuranta 6kk koiran saamisen jälkeen. Kontrolliryhmänä koiraan jonottavat henkilöt (n = 15).	n = 33	Kysely. Fyysinen toimintakyky/terveys (SF-12, FIM, CHART), psyykinen terveys (SF-12), avun tarve.	Tuloksissa ei havaittu muutoksia fyysisessä toimintakyvyssä/terveydessä tai psyykkisessä terveydessä. Suurin osa koiran käyttäjistä oli hyvin tyytyväisiä koiran antamaan apuun, joka näkyi etenkin tavaroiden noutamisena, asennon ylläpitämisenä, kävelyn tukemisena sekä ovien avaamisena. Riippuvaisuus toisen ihmisen avusta oli vähäisempi useiden tehtävien osalta, joita koira pystyi suorittamaan. Lisäksi maksetun avun tunnit sekä osalla joidenkin apuvälineiden tarve vähenivät koiran saamisen jälkeen.
Rodriguez ym. 2019 USA	Avustajakoira (68 %), kohtaushoira	Laadullinen tutkimus	n = 91	Avoimia kysymyksiä sisältävä kysely. Koiraan jonottavien (n = 27) odotukset ja koiran käyttäjien (n = 64) kokemukset avustajakoiran kanssa elämisestä.	Avustajakoiran hyödyt jaettiin fyysisiin ja psykososiaalisiin hyötyihin. Jonossa olevat todennäköisimmin odottivat avustajakoiran fyysisiä hyötyjä, kun taas avustajakoiran käyttäjät kuvasivat enimmäkseen koiran psykososiaalisia hyötyjä. Psykososiaalisia hyötyjä olivat mm. emotionaalisen hyvinvoinnin ja turvallisuuden tunteen lisääntyminen. Vajaa puolet käyttäjistä kuvasi elämänlaatunsa parantuneen ja kolmannes sosiaalisen kanssakäymisen kohentuneen.
Rodriguez ym. 2020a USA	Avustajakoira, hypo-/kohtaushoira, kuulo-koira, opaskoira	Systemaattinen katsaus	n = 2238	Mukana 24 tutkimusartikkelia sisältäen 27 itseenäistä kvantitatiivista tutkimusta vuosilta 1994–2018. Suurimassa osassa tutkimuksista (18 tutkimusta) tarkasteltiin liikuntarajoitteisten avustajakoiria joko itsenäisesti tai muiden koirien kanssa.	Tutkimuksista tehtiin yhteensä 147 eri psykososiaalisten tekijöiden tilastollista vertailua, jotka jaettiin 4 eri kategoriaan; psykologiset tekijät (58 vertailua), sosiaaliset tekijät (43 vertailua), elämänlaatu (34 vertailua) sekä elinvoimaisuus (12 vertailua). Vajassa kolmasosassa (30 %) vertailuissa avustajakoiran käyttämisellä havaittiin positiivinen vaikutus. Positiivisia vaikutuksia havaittiin erityisesti psyykkisessä ja emotionaalisessa hyvinvoinnissa, itsetunnon ja elinvoimaisuudessa.
Rodriguez ym. 2020b USA	Avustajakoira (68 %), hypo-/kohtaushoira	Poikkileikkaus. Vertailu koiran käyttäjien (n = 97) ja koiraan jonottavan kontrolliryhmän (n = 57) välillä.	n = 154	Kysely. Psykososiaalinen hyvinvointi (PedsQL).	Koiran käyttäjillä havaittiin kontrolliryhmää parempi psykososiaalinen hyvinvointi sisältäen paremman emotionaalisen, sosiaalisen sekä työhön tai opiskeluun liittyvän hyvinvoinnin. Erot säilyivät sekoittavien tekijöiden kontrolloimisen jälkeen (ikä, sukupuoli, toimintarajoite, lemmikkikoira).
Shintani ym. 2010 Japani	Avustajakoira	Poikkileikkaus. Avustajakoiran käyttäjien (n = 10) vertailu koiraan oikeutettujen henkilöiden kontrolliryhmään (n = 28).	n = 38	Kysely. Terveysteen liittyvä elämänlaatu (SF-36): fyysisen ja psyykkisen hyvinvoinnin kokonaisuudet sekä erikseen eri osa-alueet.	Avustajakoiran käyttäjillä havaittiin kontrolliryhmää paremmat pisteet psyykkisen hyvinvoinnin kokonaisuudessa sekä fyysisen toimintakyvyn ja emotionaalisen hyvinvoinnin osa-alueissa. Fyysisen hyvinvoinnin kokonaisuudessa tai muissa osa-alueissa ryhmien välillä ei havaittu eroja.

Socialstyrelsen 2014 Ruotsi	Avustajakoira (54 %), hypo- ja kohtauskoira, kuulokoira	Pitkittäistutkimus. Alkutilanne ennen oman koiran koulutusta, seuranta 3kk koiran koulutuksen ja sertifiointin jälkeen.	n = 56	Kysely ja haastattelut. Vuosittaiset yhteiskunnalliset kustannukset (sis. terveydenhuolto, kunnalliset palvelut, epävirallinen hoito, sairaslomat ja koiran kustannukset) ja laatupainotteiset elinvuodet 10 vuoden ajanjaksolta.	Avustaja- ja kuulokoirat vähensivät julkisten tukitoimenpiteiden tarvetta ja keskimäärin 197 000 kruunulla (6 %) kymmenen vuoden aikana. Sertifioidun koiran omistaminen havaittiin olevan hallitseva vaihtoehto verrattuna tavallisen lemmikkikoiran omistamiseen: yhteiskunnalliset kustannukset kymmenen vuoden ajanjaksolla olivat pienemmät (-103 000 kruunua) ja vaikutukset laatupainotteisina elinvuosina suuremmat (+0,15).
Vincent ym. 2015 Kanada	Avustajakoira	Poikkileikkaus. Vertailu avustajakoiran kanssa ja ilman avustajakoira.	n = 199	Pyörätuolilla liikkumisen sekä esineiden nostamisen testaukset: tasamaatesti (n = 67), mäkitesti (n = 60), kynnystesti (n = 39), esineiden nostamistesti (n = 164).	Avustajakoiran kanssa tutkittavien pyörätuolilla liikkuminen oli nopeampaa tasamaalla. Lisäksi esineiden nostaminen, kynnyksen ylittäminen sekä ylämäessä liikkuminen parantuivat koiran kanssa. Kävelevillä tutkittavilla esineiden nostaminen parantui avustajakoiran myötä.
Vincent ym. 2016 Kanada	Avustajakoira	Laadullinen tutkimus	n = 19	Asiantuntijatyöryhmän pienryhmäkeskustelu. Ryhmän yhtenä tehtävänä oli nimetä, mitä lisäarvoa avustajakoira tuo verrattuna muihin apuvälineisiin.	Avustajakoira arvioitiin tuovan lisäarvoa joidenkin apuvälineiden osalta riippuen käyttäjän toimintarajoitteesta. Sähköpyörätuolin käyttäjälle koirasta katsottiin olevan lisäarvoa mm. tarttumapihdeille, manuaalisen pyörätuolin käyttäjillä siirtymisen apuvälineille ja sähköisille liikkumisen apuvälineille ja käveleville kävelyn apuvälineille.
Vincent ym. 2017 Kanada	Avustajakoira	Pitkittäistutkimus. Alkutilanne ennen koiran saamista sekä 3 kk, 6 kk ja 9 kk koiran saamisen jälkeen.	n = 24	Kokeelliset mittaukset ja kysely. Useita mittareita, jotka jaoteltu mm. väsymykseen ja kipuun, pyörätuolilla liikkumiseen, osallistumiseen.	Olkapää- ja rannekipu sekä väsymys vähenevät ja pyörätuolilla liikkuminen (jyrkät alustat, kynnysten ylitys, pehmeät alustat) parantui merkittävästi seurannan aikana. Sosiaalinen osallistuminen sekä työhön liittyvä tyytyväisyys paranivat seurannassa.
Winkle ym. 2012 USA	Avustajakoira	Systemaattinen katsaus	n = 625	Mukana 12 kvantitatiivista tutkimusta vuosilta 1987–2010. Tutkimusten laatu arvioitiin yleisesti ottaen heikoksi.	Tuloksissa havaittiin avustajakoirilla olevan vaikutuksia seuraavissa osa-alueissa: sosiaalisen kanssakäymisen lisääntyminen, päivittäisistä toiminnoista selviytymisen parantuminen, muun avun tarpeen vähentyminen, psyykkisten tekijöiden, kuten itsetunnon, yleisen hyvinvoinnin lisääntyminen.
Yamamoto & Hart 2019 USA	Avustajakoira (62 %), psyykinen tukikoira, hypo-/kohtauskoira	Poikkileikkaus	n = 166	Verkossa toteutettu kysely. Tutkimuksessa selvitettiin mm. käyttäjien fyysistä ja psyykkistä terveyttä. Käytettyjä mittareita mm. SF-36, fyysisen aktiivisuuden kysely	Koiran hyötyinä havaittiin itsenäisyyden, sosiaalisten suhteiden, itsetunnon ja tyytyväisyyden lisääntyminen sekä ahdistuneisuuden, stressin ja yksinäisyyden vähentyminen.

Lyhenteet: CES-D = Center for Epidemiological Studies-Depression, CHART = Craig Handicap Assessment and Reporting Technique, EQ-5D/ EQ-VAS = Health-related Quality of Life developed by the EuroQol Group, FIM = The Functional Independence Measure, LIFE-H = Assessment of Life Habits, PANAS = The Positive and Negative Affect Schedule, PedsQL = The Pediatric Quality of Life Inventory, PROMIS = Patient-Reported Outcomes Measurement Information System, QLI = Quality of Life Index, RAND-36/SF-36 = 36-Item Short Form Health Survey, RNLI = Reintegration to Normal Living Index, RSE = Rosenberg Self-Esteem Scale, SF-12 = 12-Item Short Form Health Survey, TUG = The Timed Up and Go test, WHO-5 = The World Health Organisation Five Well-Being Index, WUSPI = Wheelchair User's Shoulder Pain Index.